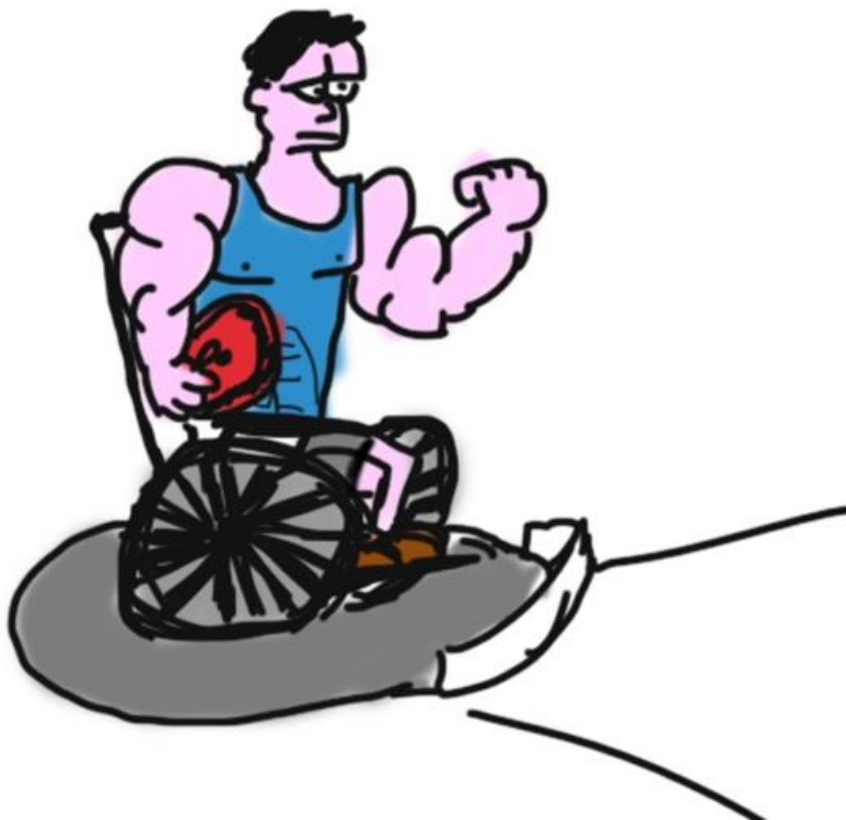

De aanwezigheid van sporters met een beperking in de sportvereniging

Een kwalitatief onderzoek naar hoe heersende able-ist opvattingen over mensen met een beperking en manieren van organiseren uitdagen en gereproduceerd worden door de aanwezigheid van sporters met een beperking in een sportvereniging.

Sam de Vor

Juni 2014

De aanwezigheid van sporters met een beperking in de sportvereniging

Een kwalitatief onderzoek naar hoe heersende able-ist opvattingen over mensen met een beperking en manieren van organiseren uitdagen en gereproduceerd worden door de aanwezigheid van sporters met een beperking in een sportvereniging.

Universiteit Utrecht

Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisationswetenschap

Master Sportbeleid en Sportmanagement

Begeleiding: Prof. Dr. A.E. Knoppers

Tweede lezer: Dr. I.E.C. Claringbould

Auteur: Sam de Vor

Plaats: Hilversum

Studentnummer: 3513645

E-mailadres: samdv1@hotmail.com

Voorwoord

Deze scriptie is het eindproduct van de masteropleiding Sportbeleid & Sportmanagement aan de Universiteit Utrecht.

Ik hoop met deze scriptie wetenschappelijk inzicht te kunnen geven in het maatschappelijk belang van sport voor mensen met een beperking. Ook hoop ik dat mensen en sportorganisaties zich bewuster worden van hun opvattingen over mensen met een beperking en de organisatie van sport voor mensen met een beperking.

Ik wil graag een aantal mensen bedanken voor de goede begeleiding tijdens het schrijven van deze scriptie. Met plezier kijk ik terug op de samenwerking met Annelies Knoppers. Bedankt voor de deskundige en uitdagende feedback. Verder wil ik Rita van Driel bedanken voor haar enorme enthousiasme over de paralympische sport. Met haar enthousiasme in mijn achterhoofd was het schrijven een stuk eenvoudiger. Ook wil ik Eduard Grob bedanken voor het maken van de mooie cartoon op de voorkant van deze scriptie. Ten slotte wil ik de respondenten bedanken voor hun medewerking aan deze onderzoeksrapportage en specifiek de trainers van de sportvereniging.

Veel leesplezier!

Sam de Vor

Hilversum, juni 2014

Samenvatting

Achtergrond: Ondanks de toenemende populariteit in de deelnemersaantallen en kijkcijfers van de Paralympische Spelen sporten mensen met een beperking veel minder vaak dan mensen zonder een beperking. Sportorganisaties leggen vaak de focus op het wegnemen van fysieke belemmeringen als toegankelijke sportaccommodaties en vervoer. In deze onderzoeksrapportage wordt verondersteld dat de sociale toegankelijkheid wellicht een groter probleem vormt. Dit is te zien in de dichotomie abled versus disabled, able-ist opvattingen over mensen met een beperking en de manier van organiseren in een sportvereniging.

Doel: De onderzoeksrapportage heeft als doel inzicht te krijgen in hoe de aanwezigheid van sporters met een beperking de heersende able-ist opvattingen over sporters met een beperking en de manieren van organiseren uitdaagt dan wel reproduceert.

Methoden: In de onderzoeksrapportage wordt gebruikt gemaakt van kwalitatief onderzoek. In de case study zijn zeventien diepte-interviews gehouden met sporters met een beperking, sporters zonder een beperking, ouders, trainers en bestuurders. Door de aanwezigheid van de LB-groep in de sportvereniging te bevragen komen aannames van mensen boven tafel en krijgt de werkelijkheid een nieuwe dimensie.

Resultaten en conclusie: Op de atletiekclub worden heersende opvattingen over sporters met beperkingen en manier van organiseren op verschillende manieren uitgedaagd en gereproduceerd door aanwezigheid van sporters met een beperking op de sportvereniging.

Ten eerste is de individuele habitus van de trainers van grote invloed geweest op de organizational habitus van de vereniging. Deze complexe ontwikkeling van de individuele habitus naar de organizational habitus is nog volop gaande. De LB-groep ontleent haar bestaansrecht aan een tegenprestatie van de sportvereniging voor het gebruik van het terrein van de Mytylschool. De LB-groep werd niet direct opgenomen in de verenigingsstructuur. De hele vereniging straalt ogenschijnlijk een open en inclusieve houding uit. Het discours van the empire of the normal lijkt echter in de organizational habitus terug te vinden te zijn. De abled trainers hebben bijvoorbeeld de macht om te bepalen of een LB-atleet genoeg fysiek kapitaal bezit om in een reguliere groep te trainen. Mogelijk daagt de unieke puntentelling wel de heersende able-ist opvattingen over sporters met een beperking en de manier van organiseren

uit. In the empire of the normal ontbreken juist vaak dit soort uitdagende trainingsvormen voor mensen met een beperking.

Ten tweede zijn er vier hiërarchische relaties geduid met betrekking tot het abled en disabled lichaam die able-ist opvattingen over sporters met een beperking en de manier van organiseren reproduceren. De LB-atleten sporten het liefst met sporters met dezelfde beperking. LB-atleten willen ook liever geen wedstrijden doen tegen sporters met een verstandelijke beperking. Deze twee hiërarchieën dagen de heersende opvattingen van abledness niet uit en hebben eerder een reproducerende werking. Het sportniveau van de LB-atleten lijkt in eerste instantie een alternatief discours te produceren, ware het niet dat de trainers bepalen of iemand voldoende fysiek kapitaal bezit om mee te doen in reguliere groepen en wedstrijden. Voornamelijk sporters die voldoen aan de definitie van ‘normal looking’ komen in aanmerking voor toegang tot the empire of the normal. De laatste hiërarchie maakt de ondergeschikte rol van de breedtesport voor mensen met een beperking aan het paralympisch topsportbeleid. De atletiekbond belichaamt namelijk het disabled paralympisch topsportlichaam.

Ten derde worden de heersende opvattingen over sporters met een beperking en manier van organiseren gereproduceerd door de verschillende constructies van de sporters met een beperking. Zo worden de LB-atleten tijdens wedstrijden overdreven enthousiast aangemoedigd en zijn alle prestaties bij voorbaat al heel knap. Ook zouden de LB-atleten een intense sportbeleving tonen met als verklaring dat sporters met een beperking weinig andere mogelijkheden hebben in het dagelijks leven. Deze opvattingen zijn typerend voor het medisch model en het discours van the empire of the normal waarin ervan uitgegaan wordt dat mensen met een beperking geen sport kunnen beoefenen zonder extra aanmoedigen en individuele begeleiding. Een aantal LB-atleten voelt deze speciale behandeling ook doordat ze zich schamen of doordat er met verbazing naar ze gekeken wordt. Enerzijds zorgt het discours van the empire of the normal ervoor dat sporters met een beperking anders worden gezien dan sporters zonder een beperking. Abled sporters zijn in de meerderheid, maar zich vaak niet bewust van hun bevoorrechte positie in de sportvereniging. Anderzijds daagt de aanwezigheid van sporters met een beperking de denkbeelden van trainers, bestuurders, ouders en leden wel uit. Er wordt namelijk nagedacht over hoe de individuele habitus van de trainers kan worden geborgd in de organizational habitus van de vereniging.

Inhoud

Voorwoord	3
Samenvatting	4
1. Een inleiding in de organisatorische ontwikkeling	8
1.1 Aanleiding	8
1.2 Historische achtergrond	10
1.3 Organisatorische integratie	11
1.4 Sportbeleid	13
1.5 Leeswijzer	14
2. Literatuur en theorie	15
2.1 Belemmeringen om te gaan sporten	15
2.2 Homogeniteit en heterogeniteit in het Nederlandse sportverenigingsleven	16
2.3 Ongelijke verhouding tussen abled en disabled sporters	17
2.4 Het medische en sociale model	18
2.5 ‘The Empire of the Normal’	20
3. Kritisch perspectief van Bourdieu en Foucault	23
3.1 Bourdieu en (organizational) habitus	24
3.2 Foucault en discours (van the empire of the normal)	26
3.3 Wisselwerking habitus en discours	28
3.4 Wetenschappelijke relevantie	30
4. Doel- en vraagstelling	32
5. Methodologie	33
5.1 Methoden van dataverzameling	33
5.2 Semigestructureerde diepte-interviews in een case study	33
5.3 Selectie case en respondenten	34
5.4 Methode van data-analyse	34
6. Resultaten	36
6.1 Plek vinden op de vereniging	36
6.1.1 Voorlopers van de LB-groep	37
6.1.2 Initiatief van de trainers	38
6.1.3 Positie vinden op de atletiekbaan	40
6.1.4 De uitdagende invloed van de trainers op de bestuurders	41
6.1.5 Fysiek kapitaal van de LB-groep	43
6.1.6 Verenigingsleven	44
6.1.7 Een unieke puntentelling?	46
6.2 Vier hiërarchische verhoudingen	47
6.2.1 Lichamelijke beperking versus geen beperking	47

6.2.2 Lichamelijke beperking versus verstandelijke beperking	49
6.2.3 Hoog sportniveau versus laag sportniveau	49
6.2.4 Breedtesport voor mensen met een beperking versus paralympische topsport	50
6.3 Vier beperkte constructies	51
6.3.1 Hoe normaal ziet een sporter met een beperking er uit?	51
6.3.2 Aanmoedigingen: ‘Wat een knappe prestaties van de LB-groep!’	54
6.3.3 Sportdeelname: ‘De LB-groep beleeft sport zo enorm intens!’	56
6.3.4 Schaamte: ‘Ze kijken met verbazing naar me’	57
7. Discussie	60
7.1 Discussie van de resultaten	60
7.2 Kritische reflectie op dit onderzoek.....	63
7.2.1 Theoretisch perspectief.....	63
7.2.2 Als onderzoeker in het bezit van het abled lichaam.....	65
7.2.3 Generaliseerbaarheid	66
8. Conclusie.....	67
8.1 Deelvraag 1.....	67
8.2 Deelvraag 2.....	68
8.3 Deelvraag 3.....	70
9. Aanbevelingen voor de sportwereld	72
9.1 Sportverenigingen.....	72
9.2 Sportorganisaties.....	73
Literatuurlijst.....	74
Bijlage 1: Topiclijst	79

1. Een inleiding in de organisatorische ontwikkeling

Deze onderzoeksrapportage bestaat uit een inleiding, literatuurstudie, theoretisch perspectief, methodologie, hoofdvraag en deelvragen, resultaten, discussie, conclusie en aanbevelingen.

Het eerste inleidende hoofdstuk geeft de aanleiding, historische achtergrond en context van het Nederlands sportbeleid. In hoofdstuk 2 zal worden ingegaan op de organisatorische, maatschappelijke en sociologische context van het vraagstuk. Hoofdstuk 3 beschrijft het theoretisch kader dat uit het een wisselwerking van de organizational habitus en het discours van the empire of the normal bestaat. Ook wordt de wetenschappelijke relevantie aangekaart. In hoofdstuk 4 worden de vraagstellingen gepresenteerd. In hoofdstuk 5 zijn de methodologische keuzes en verantwoordingen te lezen. In hoofdstuk 6 worden de resultaten weergegeven aan de hand van drie onderwerpen. In hoofdstuk 7 worden de resultaten bediscussieerd en wordt er een kritische reflectie op het onderzoek gegeven. In hoofdstuk 8 wordt er antwoord gegeven op de hoofdvraag door de drie deelvragen te beantwoorden. Als laatste worden er in hoofdstuk 9 aanbevelingen gegeven voor de sportwereld.

1.1 Aanleiding

De Paralympische Spelen groeien elk jaar in deelnemersaantallen en publieke belangstelling. Zo waren er in Rome 1960 ongeveer 400 deelnemers en staan er 4350 deelnemers op de planning in Rio de Janeiro 2016 (paralympic.org). Ruim vijftig jaar geleden was er nog nauwelijks publieke belangstelling (Coakley & Pike, 2014). Tijdens de Paralympische Spelen van London 2012 zaten de stadions propvol en was de kaartverkoop nog nooit zo hoog. Ook de TV-uitzendingen van de NOS over de Paralympische Spelen in London werden nog nooit zo goed bekeken met gemiddeld 650.000 kijkers (ad.nl)

Een simpele veronderstelling zou zijn dat paralympische sport populairder is dan ooit en dus ook op recreatief niveau een populaire activiteit zou zijn. Dit blijkt echter in vergelijking met sporters zonder een beperking niet zo te zijn in Nederland. In 2011 was de wekelijkse sportdeelname van mensen zonder een beperking 59%. Daartegenover ligt het percentage bij mensen met een matige en ernstige lichamelijke beperking met 29% aanmerkelijk lager. Ook mensen met een verstandelijke beperking sporten structureel minder dan mensen zonder verstandelijke beperking en zijn minder vaak lid van een sportvereniging (Von Heijden, Van den Dool, Van Lindert & Breedveld, 2013).

De sportparticipatie van sporters met een beperking blijft dus achter bij sporters zonder een beperking. Organisaties als NOC*NSF en Stichting Onbeperkt Sportief hebben al jaren de

ambitie om de sportparticipatie van mensen met een beperking te laten stijgen. De standaard focusgebieden van deze organisaties zijn in beleidstermen ‘het aanbod versterken’ en ‘accommodatiebeleid’ en ‘specifiek doelgroepen beleid’ (NOC*NSF, 2012). Zo is er onlangs door Onbeperkt Sportief een vierentachtig pagina’s tellend boek ‘Richtlijnen Toegankelijkheid Indoor Sportaccommodaties’ uitgegeven. Allicht een nobel streven om sportaanbod te versterken door sportaccommodaties toegankelijk te maken, maar het schenkt weinig aandacht aan de rol die mensen zonder een beperking hebben in de ‘sociale toegankelijkheid’ van sporters met een beperking.

Hoe sport voor mensen met een beperking georganiseerd wordt, heeft ook te maken met hoe serieus sporters met een beperking worden genomen door de samenleving. Een voorbeeld dat de urgentie van de Paralympische Spelen illustreert is de heisa rondom het sturen van een zware delegatie naar de Olympische Spelen. Het ging in de politiek en in de media alleen maar over of premier Rutte, minister Schippers, koning Willem-Alexander en koningin Maxima wel of niet naar de Olympische Spelen zouden gaan. Geen woord over de Paralympische Spelen die slechts een aantal weken daarna zouden beginnen. Uiteindelijk is de zware delegatie ‘gewoon’ gegaan naar de Olympische Spelen om de dialoog aan te gaan met de Russische overheid. Naar de Paralympische Spelen ging niemand van de minder zware delegatie bestaande uit minister Schippers, prinses Margriet en echtgenoot Van Vollenhoven. Terwijl minister Schippers ten tijde van de Olympische Spelen nog zei: *'Je kunt ook wegblijven en heel stoer gaan lopen boycotten, en dat niemand precies in de gaten heeft dat je aan het boycotten bent, maar ik geloof meer in de dialoog'* (volkskrant.nl).

Blijkbaar wordt er door mensen anders omgegaan met de Paralympische Spelen dan met de Olympische Spelen. Bovenstaand voorbeeld duidt een verschil in belangen tussen sport voor mensen met en zonder een beperking. In dit onderzoek wordt juist de nadruk gelegd op waar deze opvattingen over mensen met een beperking vandaan komen en welke rol mensen met en zonder een beperking hebben in manieren waarop sport voor mensen met een beperking georganiseerd wordt.

De focus van dit onderzoek ligt op de lokaal georganiseerde sport voor mensen met een beperking. De aanwezigheid van sporters met een beperking in een plaatselijke vereniging kan wellicht leiden tot uitdaging of reproduceren van heersende opvattingen over sporters met

een beperking. Mogelijk heeft de aanwezigheid van sporters met een beperking ook gevolgen voor de manieren van organiseren in de sportvereniging.

De lokale setting van een sportvereniging is ingebed in grotere structuren en denkbeelden over mensen in de samenleving. Daarom wordt in het vervolg van dit hoofdstuk de historie van de Paralympische Spelen geschetst. Vervolgens worden de laatste organisatorische ontwikkelingen in de gehandicaptenwereld uiteengezet. Daarna wordt de stap gemaakt naar sportbeleid in Nederland en worden de verschillende lokale manieren van organiseren weergegeven.

1.2 Historische achtergrond

De georganiseerde sport voor mensen met een beperking krijgt vorm vlak na de tweede wereldoorlog. Ludwig Guttmann was een neurochirurg en directeur van Stoke Mandeville. Dit was een Brits medisch centrum voor gewonde oorlogsveteranen. Toen hij destijds in 1943 voor het eerst in het medisch centrum was, zag hij hoe weinig deze oorlogsveteranen bewogen en niet aan sport deden. Guttmann kwam op het idee om sport in te zetten als een vorm van therapie om op deze manier de kwaliteit van leven van de oorlogsveteranen te verhogen. Op dezelfde dag als de openingsdag van de Olympische Spelen van 1948 organiseerde hij een wedstrijd voor rolstoelboogschutters en rolstoelspeerwerpers. Er deden 16 sporters mee en er was nauwelijks publiciteit voor de oorlogsveteranen.

Ondanks het geringe deelnemersaantal en weinig publiciteit kreeg Guttmann energie van het organiseren van wedstrijden voor sporters met een lichamelijke beperking. Hij bleef doorgaan met organiseren van de Stoke Mandeville Games en het evenement trok langzaamaan ook buitenlandse sporters aan. In 1960 werd het evenement een week na de Spelen in Rome gehouden. Er deden 400 sporters mee aan het evenement met de naam 'Parallel Games'. Later werd deze naam omgedoopt in de Paralympische Spelen. De missie van de Paralympische Spelen is om sporters met een beperking te laten excelleren en de wereld te inspireren en te enthousiasmeren (Coakley & Pike, 2014). Toch heeft de Paralympische Spelen een ingewikkelde verhouding met de Olympische Spelen.

De Paralympische Spelen vinden tegenwoordig plaats na de Olympische Spelen en groeien elke spelen weer in deelnemers en publiciteit. De relatie tussen de Paralympische Spelen en de Olympische Spelen kent zijn eigen geschiedenis en spanningsvelden. Zo vond Juan Antonio Samaranch, als president van het IOC (Internationaal Olympisch Comité), dat de

Paralympische Spelen niet langer de olympische ringen mochten gebruiken met als reden dat de Olympische Spelen een eigen merk met eigen commerciële belangen en doelen is (Coakley & Pike, 2014). Ook maakte Samaranch als voorzitter van de abled olympische sporters duidelijk dat disabled sporters alleen in de ‘olympische familie’ werden opgenomen als ze vertegenwoordigd werden in een organisatie (het latere International Paralympic Committee) die alle handicaps representeerde (Purdue, 2013). Samaranch had als abled persoon de macht om te bepalen dat de term ‘Paralympics’ werd gebruikt en niet de term ‘Olympic Games’.

Een ander voorbeeld dat de hiërarchische verhoudingen tussen de Paralympische Spelen en de Olympische Spelen weergeeft, is de casus van 400 meter loper Oscar Pistorius. Zijn prestaties waren als paralympisch atleet goed genoeg om ook mee te doen aan de Olympische Spelen, maar hij moest via de rechterlijke macht zijn gelijk halen om te kunnen deelnemen aan de Olympische Spelen. Hilvoorde en Landeweerd (2010) beschrijven dat de deelname van Pistorius ‘normale’ (Olympische) Spelen gezien kan worden als een uiting van integratie en inclusie. Pistorius doet immers geïntegreerd mee aan de Olympische Spelen. Tegelijkertijd weerspiegelt de deelname van Pistorius aan de Olympische Spelen de hiërarchie tussen sporters met en zonder een beperking. Doordat Pistorius met een prothese rent en de andere sporters zonder prothese hardlopen, wordt Pistorius gezien als een verbeterde versie van een ‘normal abled’ sporter. Dit zorgt ervoor dat het lichaam van Pistorius als anders en te veel verschillend van het abled lichaam wordt gezien. Corrigan, Paton, Hold en Hardin (2010) duiden dit als het ‘too abled’ lichaam. Dit maakt dat de hiërarchische verhoudingen tussen sporters met en zonder een beperking in stand worden gehouden.

Hoe sport voor mensen met een beperking heden ten dage organisatorisch geborgd wordt is te lezen in de rest van hoofdstuk 1 en hoofdstuk 2.

1.3 Organisatorische integratie

Sinds 1989 heeft het IPC (Internationaal Paralympisch Comité) het doel om de paralympische beweging, oftewel sport voor mensen met een beperking, te promoten. Inmiddels zijn er over vijf werelddelen verspreid 160 NPC’s (Nationaal Paralympisch Comité). Een belangrijke mijlpaal voor de paralympische sport, is dat er mede door lobby’s van het IPC, in de periode 2006-2010 door 150 landen een conventie van de Verenigde Naties (VN) is getekend (IPC, 2010). Met deze conventie hebben mensen met een beperking zelf de keuze waar te gaan sporten, gelijke toegang tot schoolsport als sporters zonder een beperking en moeten sportclubs- en evenementen toegankelijk zijn voor mensen met een beperking.

Landelijke sportkoepels en organisatie proberen sport voor mensen met een beperking te stimuleren. In Nederland zijn NOC*NSF, het ministerie van VWS en NebasNsg (momenteel Gehandicaptensport Nederland en Onbeperkt Sportief) in 2000 gestart met het project Organisatorische Integratie (OI) om de sportparticipatie van sporters met een beperking zowel kwantitatief als kwalitatief te bevorderen. De OI is op het gelijkheidsbeginsel gebaseerd. Dit betekent dat sporters met een beperking formeel gebruik mogen maken van dezelfde accommodatie en materialen als de andere leden van de sportvereniging. Daarnaast hebben sporters met een beperking dezelfde rechten en plichten als op de sportvereniging (Janssens & Van den Heuvel, 2006). De OI richt zich dus specifiek op mensen met en zonder een beperking. Echter, mensen zonder een beperking (abled) zijn in het gelijkheidsbeginsel de norm; men wil namelijk dat sporters met een beperking dezelfde rechten en plichten krijgen als sporters zonder een beperking.

Vervolgens werd de sportbondfunctie van NebasNsg overgedragen aan de reguliere sportbonden van NOC*NSF (Notté, Kalmthout & Van Lindert, 2011). Met deze overdracht werd kwantitatief ten doel gesteld de sportmogelijkheden voor mensen met een beperking te vergroten. De kwalitatieve doelstelling hield in dat onder verantwoordelijk van de sportbonden het sportaanbod bij sportverenigingen van een kwaliteitsimpuls zou worden voorzien (Janssens & Van den Heuvel, 2006). Momenteel zijn 43 sportbonden in hun tak verantwoordelijk voor de participatie van sporters met een beperking. Er ligt een infrastructuur waarin mensen met een beperking via de lijn NOC*NSF, sportbond en sportvereniging zijn geborgd (Notté et al., 2011). De mate waarin een specifieke groep (lees: sporters met een beperking) in verhouding tot de meerderheid (lees: sporters zonder een beperking) mee kunnen doen, - mogen doen en - daadwerkelijk doen aan sport kan worden gemarkeerd op vijf niveaus (Elling, de Knop & Knoppers, 2001):

1. minimale integratie: mensen met een beperking sporten in een ongeorganiseerde setting of in een alternatieve competitie
2. competitieve integratie: mensen met een beperking sporten als team in een *mainstream* competitie
3. organisatorische integratie: mensen met een beperking sporten in een aparte competitie voor mensen met een beperking
4. directe integratie: mensen met een en zonder beperking sporten samen in een team
5. omgekeerde integratie: mensen zonder beperking doen mee met sport georganiseerd voor mensen met een beperking (bijvoorbeeld te zien in het rolstoelbasketbal)

In Nederlands sportbeleid, zoals in 1.4 beschreven, proberen beleidsmakers deze vijf sportmogelijkheden in de titel ‘sport voor iedereen’ te vatten en waar te maken.

1.4 Sportbeleid

In landelijk Nederlands overheidsbeleid is er een tendens gaande om mensen met een beperking zo veel mogelijk in levensdomeinen als werk, school en educatie te laten participeren (De Klerk, 2007). In de beleidsnota ‘Tijd voor Sport’ uit 2005 wordt veel aandacht geschonken aan het meer participeren van Nederlanders in de samenleving door middel van sport. Sportdeelname zou niet alleen leiden tot integratie op de sportclub, maar ook leiden tot meer participatie in de samenleving (Ministerie van VWS, 2005). In de meest recente sportagenda van NOC*NSF heeft het beleidsconcept ‘open club’ een prominente plaats (NOC*NSF, 2012). Sportverenigingen die willen en kunnen stellen zich ten doel om nieuwe groepen als bijvoorbeeld mensen met een beperking te binden. Al tientallen jaren wordt in sportbeleid de ‘sport voor iedereen’ gedachte gepropageerd (Van Bottenburg, 2013; Waardenburg, 2011).

Dat sport voor mensen met een beperking vaak centraal staat in doelstellingen als ‘sport voor iedereen’ komt volgens Coakley & Pike (2009) door drie factoren die aan sport verbonden zijn:

1. Sport is een zichtbare activiteit en sportparticipatie zou leiden tot sociale acceptatie van sporters met een beperking.
2. Sport wordt vaak ingezet als instrument om te werken aan persoonlijke ontwikkeling en gezondheid.
3. Sport wordt vaak exclusief georganiseerd voor abled (top)sporters, waardoor sportfaciliteiten vaak disproportioneel verdeeld zijn, oftewel niet of weinig toegankelijk zijn voor sporters met een beperking.

Voor beleidsmakers is inclusief sportbeleid vaak een snelle, simpele implementatie van bovenstaande factoren, waardoor de fysieke belemmeringen en barrières worden weggenomen om daarmee sport voor iedereen toegankelijk te maken. Wat hierbij lijkt vergeten te worden is dat systematische uitsluiting niet omgezet kan worden in inclusie door simpelweg een bordje met ‘Open’ op te hangen. In dit proces zijn altijd machtsrelaties betrokken. Hoe sport georganiseerd wordt, heeft altijd te maken met normen en tradities die bepalen wie er welkom is en wie niet (Coakley & Pike, 2009). Instituties kunnen op

macroniveau een poging doen om deze context te veranderen. Wetten, regels, aannames, normen en organisatiestructuren kunnen worden ingezet om structurele veranderingen in de omgeving te bewerkstelligen. Zo kan bijvoorbeeld de aanname dat mensen met een beperking vrije keuzes moeten hebben om te participeren in verschillende sporten die aansluiten op hun eigen motivatie, belangen en talent leiden tot sporten in een reguliere vereniging (Nixon, 2007). De vraag is echter of deze regulerende werking via wetten, aannames, normen, regels en organisatiestructuren daadwerkelijk zichtbaar is in de lokale situatie bij sportverenigingen. Janssens en Van den Heuvel (2006) hebben laten zien dat sportbonden moeite hebben om topdown grip te krijgen op de lokale context. De sportbonden kennen vaak de lokale situatie niet en hebben geen invloed op de organisatorische beslissingen van de autonome sportverenigingen.

Al deze beleidsvisies en -programma's ten spijt blijft sporten voor mensen met een beperking in Nederland geen vanzelfsprekende activiteit in het dagelijks leven. Dit terwijl de overheid al een aantal decennia met specifieke doelstellingen 'sport voor iedereen' probeert mogelijk te maken (Van Bottenburg, 2013; Waardenburg, 2011).

1.5 Leeswijzer

In de tekst worden de woorden '*LB-groep* en *abled*' als volgt gebruikt:

LB-groep: LB-groep staat voor Lichamelijke Beperking. In deze groep sporten zowel sporters in een rolstoel als staande sporters. De trainers van de sportvereniging hebben deze naam gekozen.

Abled: Abled staat voor de lichamen van mensen zonder een beperking. Vaak is het abled lichaam de norm. Het disabled lichaam wordt vaak ondergeschikt gemaakt aan het abled lichaam (able-ism, zie 2.3).

2. Literatuur en theorie

In de paragrafen 2.1 t/m 2.5 worden de belemmeringen van sporters met een beperking in een bredere context geplaatst. Ook wordt de homogeniteit en heterogeniteit in het Nederlands verenigingsleven weergegeven. Vervolgens wordt duidelijk hoe deze belemmeringen en diversiteit in het verenigingsleven zijn ingebed in verschillende niveaus van ongelijke verhoudingen tussen sporters zonder en met een beperking. Daarna worden het medische model en het sociale model uitgelegd. Als laatste wordt aangegeven welke negatieve consequenties het leven in the empire of the normal kan hebben voor mensen met een beperking.

2.1 Belemmeringen om te gaan sporten

Wereldwijd zijn er verschillende belemmeringen voor sporters met een beperking om te kunnen sporten. In Verenigde Staten maken zowel sociale barrières als praktische barrières het voor sporters met een beperking moeilijk om te sporten in ‘mainstream’ situaties (Nixon, 2007). Sociale belemmeringen liggen in stigma’s en negatieve connotaties van sport voor mensen met een beperking. Dit uit zich vooral in competitieve settings met abled sporters. Zo worden sporters met een beperking soms verboden om mee te doen met sporters zonder een beperking, simpelweg omdat ze een beperking hebben. Praktische barrières liggen in toegankelijkheid. De accommodatie, sportstructuur, uitrusting maakt het dan onmogelijk voor sporters met een beperking om mee te doen.

In andere werelddelen als Zuid-Amerika en Afrika is vooral de mogelijkheid om überhaupt te kunnen sporten met een beperking een belemmerende factor (IPC, 2014). Het IPC wil daarom in deze werelddelen aan capaciteitsversterking doen en de NPC’s (Nationale Paralympische Comités) helpen om sport voor mensen met een beperking mogelijk te maken. In deze werelddelen staat de organisatie voor sporters met een beperking in de kinderschoenen.

In Nederland geven monitoren van sportbehoefte van mensen met een beperking aan dat mensen met een lichamelijke beperking vaak belemmeringen ervaren om te sporten bij een sportvereniging (Von Heijden et al., 2013; Notté et al., 2011). Belemmeringen op persoonlijk niveau zijn gelegen in de fysieke gezondheidstoestand, het niet op gemak voelen in een abled sportvereniging en het niet mee kunnen komen met de andere sporters. Tevens worden omgevingsfactoren als het ontbreken van vervoer, hoge prijs, ontoegankelijke accommodatie en onvoldoende begeleiding als redenen genoemd om niet te gaan sporten bij een sportvereniging (von Heijden et al., 2013). Sporters met een verstandelijke beperking ondervinden ook belemmeringen om te gaan sporten bij een sportvereniging (Von Heijden et al., 2013). Deze sporters denken niet mee te kunnen komen met de rest. Ook ervaren ze

problemen in de organisatie van de sport (Von Heijden et al., 2013). De begeleiding vanuit de sportvereniging laat soms te wensen over. In de evaluatie van het project OI lieten sporters met een beperking weten bang te zijn dat ze niet sociaal geaccepteerd zouden worden bij een sportvereniging en dat hun stem niet gehoord zou worden. Ook stelden de sporters met een beperking vraagtekens bij de vermeende voordelen als minder reistijd en hoger sportniveau die de OI met zich mee zou brengen (Janssens & Van den Heuvel, 2006).

Belemmeringen om te sporten voor mensen met een beperking lijken overal op de wereld voor te komen. Wel zijn westerse landen, waaronder Nederland, vaak verder in het organisatorisch proces en zijn er specifieke overheidsprogramma's die zich inzetten voor sporters met een beperking.

Problematisch aan deze belemmeringen is dat het andere vormen van kennis en informatie uitsluit (Denzin, Lincoln & Giardina, 2006). Uit de monitoren lijken persoonlijke belemmeringen en fysieke toegankelijkheidsbarrières de belangrijkste redenen om niet gaan sporten, maar op deze manier van vragen wordt aandacht voor relationele banden, andere ideeën, machtsverhoudingen, persoonlijke processen, onderliggende factoren uitgesloten. Juist de verhalen, narratieven, anekdotes en kenmerken van een sportvereniging geven inzicht in de complexiteit van deze factoren.

In 2.2 wordt duidelijk dat homogene en heterogene kenmerken deze belemmeringen nog complexer maken.

2.2 Homogeniteit en heterogeniteit in het Nederlandse sportverenigingsleven

Het Nederlandse sportverenigingsleven kenmerkt zich organisatorisch door de bondenstructuur en vrijwillige participatie van leden. De verenigingen zijn vaak van oudsher autonoom en homogeen van aard, terwijl de heterogeniteit in de sportwereld toeneemt (Van Bottenburg, 2013). De leden van een sportvereniging lijken op basis van sociale kenmerken als gender, etniciteit, educatie en sociaal-economische status veelal op elkaar, terwijl meer verschillende groepen op basis van beperking, geslacht, etniciteit toetreden in de sportwereld.

Deze paradox kan volgens Van Bottenburg (2013) voortkomen uit het feit dat een sportvereniging vrijwillig gekozen kan worden. Mensen kiezen vaak voor een vertrouwde sociale omgeving. Oftewel men kiest om te sporten met gelijkgestemden, waardoor homogene sportverenigingen ontstaan. Sociaal-culturele integratie ontstaat echter voornamelijk in heterogene situaties (Elling et al., 2001). Wellicht heeft toetreding van nieuwe leden (lees: sporters met een beperking) in de vereniging invloed op de manier waarop de bestaande leden

hun sociale omgeving ervaren. Mogelijk roept toetreding van nieuwe en onbekende leden weerstand op (Voestermans & Verheggen, 2007). Misschien wordt er van mensen met een beperking verwacht dat zij zich aanpassen, zodat ze voldoen aan de dominante normen en waarden. De gewoonten en cultuur komen wellicht onder druk en dit uit zich in processen van uitsluiting.

Aan de andere kant kunnen nieuwe leden voor bestaande leden wel degelijk vertrouwd zijn. Bestaande leden kunnen bijvoorbeeld mensen met een beperking kennen uit hun eigen sociale netwerk via werk of familie. Bovendien kan het zijn dat sporters met een beperking onderling verschillende identiteiten belichamen. Dit kan bijvoorbeeld te maken hebben met de diversiteit in gender, etniciteit, educatie en sociale klasse. Dit maakt dat de identiteit van een sporter met een beperking niet eendimensionaal is. Wellicht identificeren bestaande leden zich met de ene sporter met een beperking wel en met een andere niet. Alle sporters zijn namelijk betrokken bij processen van inclusie en ook van exclusie.

Deze contextafhankelijkheid maakt het moeilijk vast te stellen wanneer iemand zich wel of niet thuis voelt op een sportvereniging (Elling & Claringbould, 2004). Neem bijvoorbeeld een vrouwelijke sporter met een beperking. Zij voelt zich op de voetbalvereniging uitgesloten en geeft aan dat dit komt doordat het bestuur geen aandacht schenkt aan competitie voor mensen met een beperking. Terwijl in de praktijk het bestuur überhaupt geen aandacht heeft voor vrouwenvoetbal. De hele club is ingesteld op het eerste mannenelftal. Er kan dus sprake zijn van een vermenigvuldiging van uitsluitende praktijken (Taket, 2009). Hoe deze processen in een verschuiving van een homogene naar heterogene vereniging verlopen, is onduidelijk. Hierbij is het relevant om de complexiteit op lokaal niveau op basis van ervaringen van betrokkenen te ontrafelen en te begrijpen. In 2.3 wordt aangegeven waar ongelijke verhoudingen tussen disabled en abled mensen mogelijk vandaan komen.

2.3 Ongelijke verhouding tussen abled en disabled sporters

Coakley en Pike (2014) geven als volgt een definitie van ableism: *“ableism is an evaluative perspective in which the label of disability is a mark of inferiority meanings that a person is assumed to be incapable of full participation in mainstream activities”* (p. 5). Dit perspectief leidt er toe dat mensen constant vergeleken worden of ze tot de abled of disabled lichamen behoren. Er ontstaat op deze manier een dichotomie tussen sporters zonder en met een beperking, waar een mens met een beperking ondergeschikt is aan een mens zonder een beperking. Deze ongelijke verhoudingen tussen sporters met en zonder een beperking zijn te

vinden op micro (individu), meso (gemeenschap) en macro (samenleving) niveau (Elling & Claringbould, 2004).

Een individu met een beperking kan bijvoorbeeld door een gebrek aan bronnen, kapitaal, rechten en mogelijkheden niet of moeilijker participeren aan reguliere activiteiten in verhouding tot een individu zonder beperking (Elling & Claringbould, 2004). Een sporter zonder beperking belichaamt vaak wel de bronnen, kapitaal, rechten en mogelijkheden van de reguliere activiteiten.

Op gemeenschapsniveau kunnen mensen met een beperking buiten de norm van het abled lichaam vallen, doordat ze niet voldoen aan het hegemoniale beeld van het ideale (lees: normale) lichaam (Taket, 2009). Zo besloot de abled elite in de jaren negentig dat mensen met een beperking op een rustige afgesloten plek hun leven moesten doorbrengen (Von Heijden et al., 2013). Zonder zich daarbij af te vragen of dit gevolgen kon hebben voor de impliciete hiërarchie van abledness (Coakley & Pike, 2014).

Op samenlevingsniveau zijn dit soort abled privileges terug te zien in hoe hiërarchische normen geproduceerd en gereproduceerd worden (Taket, 2009). Neem bijvoorbeeld het dominante samenlevingsdiscours over sport en het medische model van het lichaam. Het normale lichaam (abled lichaam) is de norm in sport, waardoor lichamen van mensen met een beperking als abnormaal en afwijkend worden gezien (Wickman, 2007).

Volgens DePauw (1997) worden mensen in de samenleving op basis van hun jeugdige uitstraling, activiteiten en fysieke uiterlijk beoordeeld. Mensen met beperkingen worden vaak gemeden en behandeld als inferieure mensen. Door mensen met een beperking te marginaliseren creëren mensen zonder beperking de illusie te leven in een normale werkelijkheid. Hierdoor kunnen mensen met een beperking kunnen denken dat ze daadwerkelijk anders zijn dan de meerderheid zonder een beperking (Taket, 2009). Dit is ook terug te zien in categoriserende werking van het medisch model beschreven in 2.4 en in het discours van the empire of the normal in 2.5.

2.4 Het medische en sociale model

Naast bovenstaande duiding van ongelijke verhoudingen is het belangrijk om aandacht te geven aan de macht om mensen met een beperking als ‘anders’ te categoriseren en te definiëren. Erving Goffman en Michel Foucault wijzen op de angst van mensen in de samenleving om ‘anders’ te zijn (Coakley & Pike, 2014; Grue 2011; Peers, 2012). Dit komt volgens hen bijvoorbeeld doordat medici, huisartsen, wetenschappers en psychiaters deze

angst aanwakkeren. Mensen die niet binnen de sociaal geconstrueerde kaders van ‘normaal’ passen, worden door specialisten in machtige posities eerst genormaliseerd en dan door fysieke (operaties, medicijnen) of sociale (omgeving, definities van ziektebeelden, identiteitsveranderingen) ingrepen veranderd. Dit wordt vaak het medisch model genoemd.

Macht van deskundigen wordt op deze manier gebruikt om mensen die niet tot de meerderheid behoren te normaliseren. Historisch gezien wordt de nadruk op de mentale en biologische afwijking van de verstandelijke of lichamelijke handicap gelegd. De beperking wordt dan gezien vanuit het medische model. Het medisch model bekijkt beperkingen vanuit een biologisch perspectief (Brittain, 2004). De problemen waar mensen met een beperking in het dagelijks leven mee te maken hebben, komen vooruit uit hun eigen beperking. Het perspectief maakt mensen met een beperking afhankelijk van de samenleving. Het perspectief van het medische model is populair in het dagelijks leven, omdat ze mensen met een beperking zien als een individuele conditie die door diagnose en behandeling verbeterd moet worden. Deze behandeling en diagnostiek wordt door grote instituties gedaan en is algemeen geaccepteerd (Brittain, 2004; Taket, 2009; Coakley & Pike, 2014). Dit maakt het lastig voor mensen met een beperking om een alternatief discours (discours wordt in hoofdstuk 3 uitgelegd) te produceren waar naar geluisterd wordt in de samenleving.

Het sociale model daarentegen identificeert sociale belemmeringen als het probleem dat mensen beperkt maakt. Mensen worden niet beperkt door een mentale of biologische ‘afwijking’ zoals het medisch model suggereert, maar door de betekenissen die de samenleving aan bepaalde vormen van lichamelijke geeft (Brittain, 2004; Coakley & Pike, 2014; Taket, 2009). Het sociale model neemt aan dat de samenleving de verantwoordelijkheid heeft voor het creëren van de beperking (Kitchin & Howe, 2013). Het sociale model biedt dus een perspectief waarbij de vormgeving van sport een beperking is (Fitzgerald, 2012). Het wel of niet een beperking hebben ligt dus in de constructie die de samenleving er aan geeft. In 2.5 worden de consequenties besproken van het construeren van een werkelijkheid waarin het medisch model centraal staat.

2.5 'The Empire of the Normal'

Aan het einde van de negentiende eeuw en het begin van de twintigste eeuw ontstond het idee dat sport goed zou zijn voor de fysieke gezondheid en mentale gesteldheid van jonge mensen. In diezelfde periode werden mensen met verstandelijke en lichamelijke beperkingen van sport weerhouden omdat het fysiek te veel zou vragen en te gevaarlijk zou zijn. Men definieerde het lichaam voornamelijk vanuit het medisch model. Hieruit volgde dat diegenen die werden gedefinieerd als 'gehandicapt' daadwerkelijk te maken kregen met marginalisatie en uitsluiting van sport. Deze historische praktijken zijn nog steeds zichtbaar in de huidige (sport)wereld. Zo is te zien in het onderzoek van Legg en Steadward (2011) dat de Paralympische Spelen een ontwikkeling van medisch model (rehabilitatie van oorlogsslachtoffers) naar een competitief sportmodel (verschillende beperkingen in verschillende classificatieklassen) heeft doorlopen. Volgens Coakley en Pike (2014) uit dit zich in een ideologie waarin het normale lichaam, het lichaam zonder beperking, wordt gezien als de norm. Deze ideologie wordt het discours van the empire of the normal genoemd (voor een definitie van discours, zie 3 en 3.1).

Deze ideologie zorgt ervoor dat mensen met een beperking vaak als inferieur worden gezien. Er wordt daardoor geen rekening gehouden met sociale en fysieke omgevingen in het dagelijks leven (terwijl op welke manier de omgeving wordt georganiseerd ook invloed heeft op hoe opvattingen van mensen worden geconstrueerd, zie 3.1). Het discours van the empire of the normal heeft de macht om te beïnvloeden welk lichaam belangrijk is en welk lichaam niet. Sporten met een beperking past vaak niet in het heersende discours van the empire of the normal (Coakley & Pike, 2014). Of zoals Purdue en Howe (2013) zich over sporters met een beperking afvragen: *'Who's in and who is out?'*

In the empire of the normal is er weinig ruimte voor lichamelijke en verstandelijke verschillen tussen mensen. Deze gedachte is echter problematisch, aangezien ieder mens verschilt en op een of andere manier beperkt is in zijn doen of laten. Wie definieert iemand als gehandicapt of niet gehandicapt? Is bijvoorbeeld een atleet met een amputatie van zijn linkerarm ook gehandicapt als hij of zij sneller loopt dan een atleet zonder amputatie? Is iemand die contactlenzen draagt gehandicapt? Een typisch patroon in the empire of the normal is dat mensen met een beperking vaak worden geportretteerd als hulpbehoevend (bijvoorbeeld medische hulp) en daardoor niet passen in de mainstream samenleving.

Heden ten dage sporten dan ook weinig mensen met een beperking in the empire of the normal. Er zijn te weinig toegankelijke sportaccommodaties, vervoersmogelijkheden, aangepaste sportmaterialen, deskundige coaches en uitdagende trainingsvormen en wedstrijden. En als deze voorwaarden dan al aanwezig zijn, lopen mensen met een beperking tegen vragen op als ‘Hoe zullen anderen mijn lichaam definiëren?’ of ‘Zullen ze me behandelen als atleet of als gehandicapt?’ (Coakley & Pike, 2014; Van Amsterdam, Knoppers & Jongmans, 2013). Onderzoek van Kooiker (2006) laat zien dat jongeren met een lichamelijke beperking zich proberen te conformeren naar het ‘normale’ lichaam. Ze ervaren hun lichaam als zijnde beschadigd en beperkt, waardoor ze hun eigen sportmogelijkheden onderschatten. Daarnaast zijn jongeren met een beperking bang om tegen vragen over hun lichaam aan te lopen. Schaamte weerhoudt hen vaak om te gaan sporten in verenigingsverband. Van Amsterdam et al. (2013) laten zien dat sporters met een beperking het normaal vinden dat ze ‘anders’ zijn. Deze schaamte en normalisering van het ‘anders’ zijn weerspiegelen vaak de werkelijkheid.

Onderzoeksbevindingen van Fitzgerald (2012) bevestigen dat mensen zonder beperking mensen met een lichamelijke beperking ‘anders’ en ‘eng’ vonden. Jongeren zonder beperking die naar de Paralympische Spelen keken, hadden de neiging om de televisie uit te schakelen of te veranderen van zender. Buysse & Borcharding (2010) die onderzoek deden naar de manier waarop de media abledness creëren, concludeerden dat lichamen van paralympische sporters op foto’s in nieuwsmedia ten opzichte van sporters zonder beperking als zwakker, ongezonder en minder competent werden neergezet. Ook worden winnende sporters met een beperking vaak gezien als ‘*supercrips*’, oftewel sporters die heroïsche en inspirerende superprestaties leveren (Coakley & Pike, 2014; Silva & Howe, 2012). Ze zijn niet als ‘gewone’ mensen.

Ook kan een sporter met een beperking gezien worden als ‘*normal looking*’ (DePauw, 1997). Bijvoorbeeld wanneer een sporter in een rolstoel een fysiek sterk bovenlichaam heeft en in dat opzicht meer op een abled sporter lijkt dan op een disabled sporter. De sporter staat dan hoog in de ‘*hierarchy of acceptability*’ (Nixon, 2007). Brittain (2004) die onderzoek deed naar percepties over sporters met een beperking vond verschillende gebruikte narratieven, waaronder:

- Neerbuigendheid: “Wat is het wonderbaarlijk!”
- Nieuwsgierigheid: “Kan ze dat echt doen?”

- Tragedie: “Op deze dag had hij een ongeluk en dat veranderde zijn hele leven...”
- Inspiratie: “Ze is een hero en een rolmodel voor ons allemaal!”
- Mystificatie: “Ik kan het niet geloven dat hij dit kan”
- Jammer: “Jammer, maar goed geprobeerd”
- Verassing: “Dit hebben we nog nooit gezien”

Brittain (2004) wijst op het gevaar dat van medisch model in het dagelijks leven. Door het machtige en ogenschijnlijk gelegitimeerde gebruik van het medisch model vergeten abled mensen waarom deze betekenissen aan het disabled lichaam worden gegeven. Daardoor hebben mensen die als ‘gehandicapt’ worden geconstrueerd bijna geen kansen om zich te verweren tegen het medisch discours. De rest van de samenleving heeft het medisch discours zodanig tot zich genomen als normaal dat het haast onmogelijk lijkt om een alternatief (als bijvoorbeeld het sociale model) model aan te dragen. Hoe able-ist opvattingen over mensen met een beperking invloed kunnen hebben op de manieren van organiseren in de sportwereld (en vice versa) wordt in hoofdstuk 3 besproken door de concepten (organizational) habitus en discours.

3. Kritisch perspectief van Bourdieu en Foucault

In dit hoofdstuk wordt het theoretisch perspectief geschetst waarmee de resultaten later worden ontleed. Het perspectief bestaat uit de wisselwerking tussen enerzijds het concept (organizational) habitus van Bourdieu en anderzijds het concept discours van Foucault.

Het discours van the empire of the normal wordt in dit onderzoek gebruikt als een dominante manier om naar de werkelijkheid te kijken. Een discours is een verzameling van statements, logica, ideeën, aannames, overtuigingen die dingen en onderwerpen vormgeven (Edwards & Skinner, 2009). De wijze waarop mensen taal gebruiken, ordent de wereld op een bepaalde manier (Alvesson & Karreman, 2000). Een discours refereert dus naar het ‘natuurlijk maken’ van ideeën over bepaalde sociale situaties (Fairhurst & Putnam, 2004). Het discours van the empire of the normal maakt zichtbaar wat abled sporters als normaal dan wel abnormaal construeren. Het abled lichaam belichaamt de macht om te bepalen wat normaal is. Volgens Foucault heeft een heersend discours een categoriserende en normaliserende werking (Edwards & Skinner, 2009). In the empire of the normal betekent dit dat er geen ruimte is voor verschillen die buiten het veld van normaal vallen. Dit betekent dat mensen met een beperking als ‘abnormaal’ worden gezien en vaak een ondergeschikte positie hebben ten opzichte van mensen zonder een beperking.

Bourdieu gebruikt het begrip veld als een kader waarin bepaalde omgangsvormen, subtiële gedragingen, smaken en posities gelden. Een sportvereniging is bijvoorbeeld een dergelijk veld. Mensen in dat veld belichamen een bepaalde habitus (Voestermans & Verheggen, 2007). De houding, spraak, smaak, omgangsvormen en voorkeuren zijn terug te vinden in de lichamen van mensen. De manier waarop leden de organisatieverhalen, -symbolen, -rituelen, -routines, controlemechanismen, machtsstructuren, waarden en belangen van de sportvereniging belichamen, is te definiëren als de organizational habitus (Kitchin & Howe, 2013).

Deze belichaming van de organizational habitus staat in wisselwerking met het discours van the empire of the normal. De aanwezigheid van sporters met een beperking kan dus mogelijk invloed hebben op zowel able-ist opvattingen over sporters met een beperking als op de manier van organiseren in een sportvereniging.

3.1 Bourdieu en (organizational) habitus

Het concept habitus zoals gedefinieerd door de Franse socioloog Pierre Bourdieu wordt in dit onderzoek gebruikt om inzicht te krijgen in de manier van organiseren sinds er sporters met een beperking aanwezig zijn in de sportvereniging. Het begrip habitus van Bourdieu wordt door Voestermans en Verheggen (2007) beschreven als de houding, spraak, smaak, omgangsvormen en voorkeuren die terug te vinden zijn in het lichaam. Op deze manier toont het lichaam de sociale wereld van het individu.

De habitus van iemand is waarneembaar op microniveau. Bijvoorbeeld bij iemand die een rolstoel gebruikt is de houding van het lichaam en zijn de bewegingen expliciet zichtbaar. Het belichaamt op deze manier een herkenbare houding en bewegingspatroon van iemand in een rolstoel. Jongeren zonder een beperking in het onderzoek van Fitzgerald (2012) vertonen een lacherige houding wanneer ze wijzen op het anders zijn van sporters in een rolstoel. Volgens de jongeren zonder beperking verschillen sporters met een beperking wezenlijk van henzelf, want ze kunnen niet lopen en zijn daardoor geen normale mensen.

Ook kan de habitus minder expliciet zijn. Het gaat dan om subtiele verschillen in smaak, gedrag, kleding of accent. Het kan zijn dat mensen met een beperking door latere toetreding tot de sportvereniging dan bestaande leden een inschikkelijke en schuchtere houding aannemen. In tegenstelling daarmee belichamen bestaande leden een subtiele, maar uiterst belangrijke vertrouwdheid, zekerheid en verbondenheid met de sportvereniging. Deze ongelijke verhoudingen worden door de habitus telkens opnieuw vormgegeven aan omgangsvormen die voor een groep of organisatie kenmerkend en onderscheidend zijn. Op deze manier worden machtsverhoudingen gereproduceerd (Voestermans & Verheggen, 2007). De vereniging kan ook mogelijkheden bieden om vrienden te maken en vaardigheden te leren. Elling et al. (2001) spreken van sociaal-affectieve integratie wanneer een sportvereniging een plek is waar nieuwe mensen elkaar ontmoeten. Het kan dus zijn dat door aanwezigheid op een sportvereniging mensen bijvoorbeeld op de jaarlijkse barbecue de subtiele gewoontes, smaken en houding van de vereniging leren kennen.

Kitchin en Howe (2013) munten het concept *organizational habitus* om op mesoniveau de informele, onbewuste praktijken in de sportvereniging te kunnen duiden. De organizational habitus werkt als een historisch geconstrueerde en informele logica die de machtsspreiding in een organisatie weergeeft. De logica van een organisatie kan dus door verschillende actoren en organizational habitus veranderen (Kitchin & Howe, 2013).

In een nieuwe situatie kan de aangebrachte (organizational) habitus tot verwarrende ervaringen leiden (Voestermans & Verheggen, 2007). Zo beschrijft Howe (2007) hoe Canadese paralympische atleten bij de Canadese atletiekbond te maken krijgen met macht en culturele identiteit van een organisatie. De inzet van de Canadese overheid was om paralympische atleten te integreren bij de reguliere atletiekbond. Historisch gezien is paralympische atletiek door liefdadigheidsontwikkeling gegroeid tot de sport die het nu is met al haar verschillende classificatieklassen. De atletiekbond belichaamt echter een hele andere habitus, namelijk die van het 'normale' atletische lichaam met professionele ondersteuning (Howe, 2007). Dit was de norm. De paralympische organizational habitus werd hierdoor ondergeschikt aan de professionele abled atletiek habitus, waardoor het integratieproces niet goed verliep.

De paralympische organizational habitus belichaamt ook een competitie met verschillende classificatieklassen. Jones & Howe (2005) geven aan dat er (commerciële) druk is vanuit het IPC (en indirect het IOC) om minder classificatieklassen op de Paralympische Spelen te zetten. Dit zorgt voor een grote uitdaging voor de paralympische sport wat betreft een eerlijke competitie. De uitdaging ligt enerzijds in een competitieve competitie waarin de sporters in hun kracht zijn. En anderzijds in het vermijden van een betekenisloze competitie met heel veel verschillende classificatieklassen. Het classificeren van sporters heeft dus invloed op de manier van organiseren.

Op macroniveau kan een sporter naarmate langer in en bekend is met een *veld* een voorsprong op nieuwkomers ontwikkelen. Dit kan gebeuren door een proces van internalisatie waarbij institutionele structuren en gebruiken van de sportvereniging eigen gemaakt worden. Een veld is namelijk een ruimte waarbinnen wordt gestreden en geconcurrereerd om bepaalde posities te verwerven en te versterken (Abma, 2011). In die zin bestaat er een veldlogica die bijvoorbeeld sociale gevolgen heeft voor 'laatkomers' (lees: mensen met een beperking) in een sportvereniging. Zo kan het zijn dat bestaande leden zonder beperking alleen de logica van gezondheidsinstituties als instellingen, revalidatie en ziekenhuizen kennen als veld waarin mensen met een beperking zich bevinden. De logica van sport is wellicht anders, waardoor sporters met een beperking bij voorbaat tegen ongelijke verhoudingen aanlopen (Kitchin & Howe, 2013).

Volgens Kitchin en Howe (2013) wordt op organisatieniveau een maatschappelijk veld afgebakend door de organizational habitus. Deze organizational habitus is veldspecifiek, dat

wil zeggen dat wanneer een nieuwe groep, bijvoorbeeld mensen met een beperking, gaat sporten in een sportvereniging zij mogelijk veld specifiek kapitaal missen om een gelijkwaardige positie te verkrijgen in sportvereniging. Veldspecifieke habitus kan bijvoorbeeld zijn het subtiel doorhebben van gewoontes, smaak en gedragingen in de sportverenigingen. Is het gebruikelijk om iedereen te groeten? Kleden leden zich om op de club of thuis? Hoe verhoudt men zich tot elkaar? Hoe ga je in het sportteam om met verlies en winst? Hoe ga je met elkaar om op het sportveld, maar ook in de sportkantine? Dit soort veldspecifiek kapitaal is voor zowel sporters met als zonder een beperking van essentieel belang om een positie te vinden en te verkrijgen in de sportvereniging, Sporters met een beperking zijn relatief minder vaak te vinden op een mainstream sportvereniging en hebben hierdoor wellicht een subtiel achterstand op de rest van de vereniging. Volgens Bourdieu kunnen sociale posities in de sportvereniging begrepen worden door de habitus van verschillende mensen in een specifiek veld (Fitzgerald, 2012). Volgens Emirbayer en Johnson (2008) kan analyse van de organizational habitus deze posities als machtsstructuren conceptualiseren.

Naast de organizational habitus die veldspecifiek kapitaal, posities en machtsstructuren afbaken bestaat er ook economisch, sociaal, cultureel kapitaal dat voortvloeit uit de habitus. Dit kapitaal kan door mensen ingezet worden om een positie in een veld te vinden of een bestaande positie in een veld te versterken. Relevant is dat Bourdieu refereert naar fysiek kapitaal als onderdeel van cultureel kapitaal (Fitzgerald, 2012). Hiertoe behoren de fysieke mogelijkheden van het lichaam. Het lichaam kan op deze manier ingezet worden als onderscheidende bron. Hoe de aanwezigheid van sporters met een beperking in een sportvereniging de organizational habitus verandert is verweven met de opvattingen over mensen met en zonder beperking. Deze opvattingen zijn ingebed in discoursen en komen voort uit een langere geschiedenis, zoals te lezen is in 3.2.

3.2 Foucault en discours (van the empire of the normal)

Volgens het perspectief van Michel Foucault heeft de ‘geschiedenis van een beperking’ te maken met de geschiedenis van betekenis geven aan verschillen, aan definities van normaal, het creëren van ‘anderen’ en gebruik maken van kennis (door experts) om het ‘anders’ zijn te behandelen (Coakley & Pike, 2014). Om deze verschillende sociale praktijken en kennis te structureren gebruikt Foucault het concept ‘discours’. Met discours wordt een heersend idee bedoeld dat een zekere vanzelfsprekendheid en natuurlijkheid van de werkelijkheid weer geeft (Fairhurst & Putnam, 2004). Discoursen hebben een categoriserende en normaliserende

werking op gedrag en denken. Een discours is te zien als machtig wapen om bijvoorbeeld het onderscheid tussen beperking en geen beperking in stand te houden. Wel of geen beperking hebben is tenslotte gedefinieerd door mensen en daarmee nog geen feitelijke waarheid.

Dit betekent dat zowel mensen met als zonder een beperking het discours van the empire of the normal (in 2.5 wordt the empire of the normal uitgebreider besproken) kunnen uitdagen of reproduceren. Een vereniging kan niet alleen het discours van the empire of the normal hanteren, maar heeft wellicht ook de drang om heel vernieuwend en innovatief te zijn. Een aantal verenigingsleden kan bijvoorbeeld in verzet komen door andere discourses te produceren zoals het progressieve ‘sport is voor iedereen’ discours (Coakley & Pike, 2009). Een voorbeeld in een basketbalvereniging zou kunnen zijn dat er in het rolstoelbasketbalteam ook basketballers zonder beperking gaan meedoen. Op deze manier kunnen verschillende statements, denkbeelden en praktijken bevochten worden. Dit kan mogelijk leiden tot andere uitkomsten dan verwacht zou worden op basis van het discours over beperkingen. Deze machtsprocessen zijn echter moeilijk concreet te maken omdat sommige discourses hardnekkig blijven bestaan, terwijl andere discourses constant veranderen (Edwards & Skinner, 2009).

Volgens Peers (2012) biedt het kader van Foucault de mogelijkheid om naar een lichamelijke beperking te kijken op dezelfde manier als je kijkt naar de productie van architectuur of stereotiepen. De lichamelijke beperking is onderdeel van een sociale context die ervoor zorgt dat een sociaal kenmerk van het lichaam als een daadwerkelijke beperking wordt gezien. De sociale context is bijvoorbeeld ingericht op een manier waarin mensen met een beperking worden voorzien in liefdadigheid, medische zorg en afhankelijkheid van mensen zonder beperking. Op deze manier worden ongelijke machtsrelaties gereproduceerd, want disabled mensen zitten als het ware vast in een cirkel van afhankelijkheid.

Dit betekent overigens niet dat deze ongelijke verhoudingen van macht niet ongedaan gemaakt kunnen worden. Waar macht is, is immers ook weerstand. Macht van een discours moet constant worden uitgeoefend om geproduceerd te worden. Hierdoor kunnen dominante discourses mogelijk op bepaalde (kleine) momenten worden weerlegd en veranderd (Peers, 2012). Een sport vereniging kan dit doen door bijvoorbeeld de dichotomie disabled en abled te vermijden door gemixte teams te creëren of door actief te sturen op diversiteit in het bestuur. Op deze manier wordt de abled hiërarchie uitgedaagd. Mogelijk worden op deze

manier alternatieve denkbeelden geïntroduceerd en verandert de context (van Amsterdam et al., 2013). Vandaar dat Peers (2012) attendeert op het feit dat paralympische sport en olympische sport twee verschillende organisaties zijn en daarmee per definitie de dichotomie abled versus disabled uitstraalt en het heersende discours bevestigt.

3.3 Wisselwerking habitus en discours

De concepten ‘organizational habitus’ en ‘discours van the empire of the normal’ kunnen mogelijk samen inzicht geven in hoe sporten met een beperking wordt ervaren op een sportvereniging.

De verenigingsverhalen, symbolen, routines, rituelen, machtsstructuren, waarden en belangen zijn de praktische weergave in de sportvereniging van de organizational habitus (Kitchin & Howe, 2013). De organizational habitus richt als het ware de sociale omgangsvormen, gedragingen, acties van een vereniging in. Dit maakt dat verenigingsleden impliciet een herkenbare houding belichamen. Symbolen, routines, belangen, verhalen en rituelen in de vereniging kunnen een bekrachtigende en onderscheidende werking hebben in hoe belangrijk sport voor mensen met een beperking wordt gezien, ingericht en ervaren. Tegelijkertijd is de organizational habitus ingebed in heersende discourses. Volgens Fernandez-Balboa en Muros (2012) wordt een organizational habitus gevormd door discourses. Deze discourses beïnvloeden hoe verenigingsverhalen, symbolen, routines, rituelen en machtsstructuren werken in de sportvereniging. De gedragingen van leden in een sportvereniging worden door de organizational habitus belichaamd. Deze belichaming krijgt echter door disciplinerende maatschappelijke discourses richting. Er kunnen bijvoorbeeld duidelijke lijnen tussen normaliteiten en abnormaliteit, gevoelens van macht en machteloosheid en tussen in- en uitsluiting ontstaan. Dit wil zeggen dat hoe verenigingsleden in het dagelijks leven handelen en denken over sporters met een beperking bijdraagt aan specifieke overtuigingen over mensen met een beperking (Fernandez-Balboa & Muros, 2012). Deze overtuigingen kunnen negatieve dan wel positieve consequenties hebben voor sporters met een beperking.

In een sportvereniging kan bijvoorbeeld organisatorische integratie nagestreefd worden. Organisatorische integratie betekent dat sporters in een aparte groep sporten op de sportvereniging. De vraag is echter in welke mate sporters met een beperking meedoen op de sportvereniging in vergelijking tot andere mensen op de sportvereniging (Elling et al., 2001). Het kan namelijk zijn dat op individueel niveau een sporter zich ingesloten voelt binnen de vereniging, maar dat op gemeenschapsniveau de veldlogica niet wordt gesnapt of op

samenlevingsniveau veldspecifiek kapitaal wordt gemist. Dit kan te maken hebben met het wel of niet doorhebben van subtiele gewoontes en gedragingen in de vereniging. Wanneer een groep sporters met een beperking bijvoorbeeld toetreedt tot een sportvereniging waar tot dan toe alleen maar sporters zonder beperking actief zijn, kan het zo zijn dat de nieuw aangebrachte organizational habitus tot verwarrende ervaringen kan leiden voor zowel sporters zonder als met beperking. Er is namelijk specifiek kapitaal nodig om een gelijkwaardige positie te verwerven in de sportvereniging (Kitchin & Howe, 2013). De organizational habitus kan leiden tot een bepaalde manier van organiseren en daarmee onderscheid tussen de groepen.

Bovendien hebben leden van een sportvereniging aannames over hoe de wereld in elkaar steekt en hoort te steken. Het discours van the empire of the normal houdt bestaande hiërarchieën over het lichaam in stand (Corrigan et al., 2010; Coakley & Pike, 2014). Deze discoursen definiëren de norm. Het geeft de abled sporters de macht om te bepalen hoe er omgegaan wordt met sporters die buiten de norm van normaal vallen. Zo wordt duidelijk in het onderzoek van Corrigan et al. (2010) dat het meedoen van Oscar Pistorius aan zowel de Olympische als de Paralympische Spelen de dichotomie abled versus disabled in stand wordt gehouden. Het maakt niet uit of het sociale of het medische model gehanteerd wordt in de dagelijkse praktijk. Pistorius wordt door regulerende praktijken als definiëren, classificeren en marginaliseren hoe dan ook gezien als ‘anders’. Corrigan et al. (2010) laten ook zien dat er naast de abled versus disabled hiërarchie ook een nieuwe categorie is, namelijk die van het ‘too abled’. Pistorius is niet ‘te snel of te talentvol’, maar te verschillend ten opzichte van abled sporters. Dit is ook te zien in het discours van the empire of the normal (Coakley & Pike, 2014). Sporters met een beperking moeten zich continu verantwoorden over wat hun beperking precies is en wat ze wel en niet kunnen.

De aanwezigheid van sporters met een beperking kan consequenties hebben voor de machtsverhoudingen en sociale posities in een abled vereniging. Het kost sporters met een beperking mogelijk tijd om de aangebrachte organizational habitus, de gewoontes, smaak en gedragingen aan te voelen, te begrijpen en te belichamen (Kitchin & Howe, 2013). Belangrijk hierbij is dat de machtsspreiding in een organisatie contextueel is. Op de ene vereniging lukt het een individu of groep sneller of makkelijker om aansluiting te vinden bij het verenigingsgebeuren dan op de andere. Daarbij is niet alleen de logica van een specifiek sportveld leidend, maar dominante discoursen uit the empire of the normal kunnen

consequenties hebben voor de positie van sporters met een beperking op de sportvereniging. De organizational habitus en discours van the empire of the normal staan dus in wisselwerking met elkaar. Dit betekent dat sporters met een beperking zich kunnen onderscheiden door de organizational habitus, maar discourses kunnen ook een machtig wapen zijn om mensen die niet binnen de geconstrueerde kaders van normaal passen te normaliseren.

Dit wil overigens niet zeggen dat discourses zo maar uit de lucht vallen zonder dat ze te veranderen zijn. Mensen kunnen, volgens Foucault, in verzet komen tegen een discours door alternatieve discourses te produceren (Edwards & Skinner, 2009). Zo kan een sporter met een beperking bijvoorbeeld fysiek kapitaal inzetten om zich in positieve zin te onderscheiden ('Kijk, ik haal met sport het beste uit mezelf') (Kitchin & Howe, 2012). Op deze manier wordt het discours mogelijk anders gelezen door de abled sporters (Fitzgerald, 2012). Het discours van the empire of the normal heeft namelijk de macht om te bepalen in hoeverre iemand fysiek kapitaal heeft en daarmee bestaat de mogelijkheid om in verzet te komen tegen heersende able-ist opvattingen. Waar macht immers zichtbaar is, is ook altijd weerstand tegen de manier van organiseren en dus de mogelijkheid om discourses te veranderen. De relatie tussen de organizational habitus en de macht van het discours is als een wisselwerking te zien.

3.4 Wetenschappelijke relevantie

Deze onderzoeksrapportage geeft inzicht in betekenissen van de aanwezigheid van sporters met een beperking in de sportvereniging. Het begrip organizational habitus in tegenstelling tot de micro- en macroanalyse van habitus is weinig gebruikt als analysemiddel in sportonderzoek (Kitchin & Howe, 2013). In deze onderzoeksrapportage worden de begrippen organizational habitus en macht van discourses gezamenlijk gebruikt om te onderzoeken hoe ze van invloed zijn op verandering of gebrek aan verandering sinds de aanwezigheid van sporters met een beperking in de vereniging. Volgens Emirbayer en Johnson (2008) biedt de organizational habitus mogelijkheden om systematisch verschillende handelingen in relatie tot machtsstructuren te analyseren. Ook biedt de onderzoeksrapportage inzicht in de organisatorische dynamiek en veranderingen.

Onderzoek dat is besproken in deze literatuurstudie zoals dat van Corrigan et al. (2010), Peers (2012) en Wickman (2007) heeft voornamelijk gebruik gemaakt van het begrip discours om de machtsverhoudingen tussen sporters zonder en met een beperking te beschrijven. Fitzgerald (2012), Kitchin en Howe (2013) en Howe (2007) daarentegen beperken hun

analyse tot het inzetten van kapitaal, de veranderende organisatiepraktijken, verschillende structuren van de habitus. De combinatie van het perspectief van de macht van discoursen met de organizational habitus kan nieuwe inzichten geven op welke veranderingen de aanwezigheid van sporters met een beperking heeft voor de heersende able-ist opvattingen en manier van organiseren in een vereniging.

Eerder wetenschappelijk onderzoek gerelateerd aan gehandicaptensport is volgens Peers (2012) veelal gericht op hoe gehandicaptensport wel of niet kan bijdragen aan een sociale omgeving waarin empowerment plaatsvindt en over hoe mediarepresentaties van paralympische sportevenementen wel of niet stereotypen uitdagen, dan wel reproduceren. Deze onderzoeksrapportage onderscheidt zich door de wisselwerking tussen de organizational habitus en het discours van the empire of the normal te verbinden aan hoe heersende able-ist opvattingen over sporters met een beperking en manieren van organiseren worden uitgedaagd of gereproduceerd door de aanwezigheid van sporters met een beperking op de sportvereniging.

Daarnaast richt deze onderzoeksrapportage zich niet op de internationale gehandicaptentopsport zoals Van Hilvoorde en Landeweerd (2010), Howe (2007), Corrigan (2010), Jones en Howe (2005), Silva en Howe (2012), Purdue (2013), Purdue en Howe (2013), Legg en Steadward (2011) en Fitzgerald (2012), maar op de lokale ervaringen van sporters met en zonder een beperking, en van ouders, trainers en bestuurders van een sportvereniging. Dit is relevant, omdat maar een klein gedeelte van de sporters met een beperking aan topsport doet en juist een meerderheid het liefst sport in een lokale setting. In de topsportsfeer spelen topsportkenmerken als presteren, eerlijke competitie en fairplay misschien een veel grotere rol dan op lokaal niveau. Wellicht worden op verenigingsniveau de heersende opvattingen over sporters met een beperking en de manier van organiseren anders uitgedaagd of geproduceerd dan op paralympisch of olympisch niveau. Daarnaast kunnen inzichten op lokaal niveau mogelijk bijdragen aan beleidsdoelstellingen van sportorganisaties om sport voor iedereen te stimuleren. Verenigingen zijn namelijk van oudsher autonoom en homogeen van aard (Van Bottenburg, 2013). Dit betekent dat als er nieuwe groepen, zoals sporters met een beperking, aanwezig zijn in de abled vereniging deze mogelijk weerstand of veranderingen in de manieren van organiseren oproept. Hoe deze veranderingen al dan niet verlopen, geven andere verenigingen die wellicht ook te maken hebben met sporters met een beperking in hun vereniging nieuwe kennis en informatie.

4. Doel- en vraagstelling

Deze onderzoekrapportage heeft als doel inzicht te krijgen in hoe de aanwezigheid van sporters met een beperking de heersende able-ist opvattingen over sporters met een beperking en de manieren van organiseren uitdaagt dan wel reproduceert. De onderzoekrapportage wordt uitgevoerd om een bijdrage te leveren aan diepgaandere kennis over welke consequenties de aanwezigheid van sporters met een beperking in een sportvereniging heeft op de able-ist opvattingen over sporters met een beperking en de manier van organiseren.

Hoofdvraag

- Hoe worden heersende able-ist opvattingen over sporters met een beperking en manieren van organiseren uitgedaagd en gereproduceerd door de aanwezigheid van sporters met een beperking op de sportvereniging?

Deelvragen

1. Hoe verandert de ‘organizational habitus’ door toetreding van sporters met een beperking in de sportvereniging?
2. Hoe wordt het discours van ‘the empire of the normal’ uitgedaagd en gereproduceerd door aanwezigheid van sporters met een beperking op de sportvereniging?
3. Welke consequenties hebben de veranderingen van de organizational habitus en het discours van ‘the empire of the normal’ op handelingen in de sportvereniging?

5. Methodologie

In de methodologie wordt duidelijk dat kwalitatief onderzoek onderliggende aannames die ten grondslag liggen aan de manier van organiseren en de opvattingen over sporters met een beperking naar de oppervlakte kan brengen. Dit geeft inzicht in waarom het organiseren gaat zoals het gaat in de sportvereniging. Op de sportvereniging Y is de LB-groep actief. Sporters met een lichamelijke beperking beoefenen wekelijks alle onderdelen die de atletiek rijk is. Het gebruik van kwalitatieve onderzoeksmethoden levert relevante informatie over de sociale organisatie van de LB-groep in de vereniging.

5.1 Methoden van dataverzameling

Het eerder beschreven wetenschapsfilosofisch perspectief geeft in grote mate richting aan de methode van onderzoek. De empirische data zijn door kwalitatief onderzoek verzameld. Met kwalitatief onderzoek kunnen heersende discourses, machtprocessen en posities bevraagd worden (Denzin et al., 2006). De aanwezigheid van de LB-groep levert wellicht veranderingen op in opvattingen van mensen met een beperking en de manier van organiseren in de vereniging. Het beschrijven, begrijpen en interpreteren van deze thematiek levert informatie op over wat de aanwezigheid van de LB-groep in de vereniging precies heeft teweeggebracht. Op deze manier komen aannames van mensen boven tafel en krijgt de werkelijkheid een nieuwe dimensie.

Er zijn data verkregen door gesprekken met sporters met een beperking, sporters zonder een beperking, ouders, trainers en bestuurders in de vorm van zeventien semigestructureerde interviews. Ook is er een aantal observaties op de atletiekvereniging in Plaats X verricht.

5.2 Semigestructureerde diepte-interviews in een case study

Voor het onderzoek zijn zeventien diepte-interviews gehouden met sporters met een beperking, sporters zonder een beperking, ouders, trainers en bestuurders. De atletiekvereniging en de LB-groep staan centraal in de case. De ervaringen, gevoelens, verhalen, inzichten en meningen van sporters met en zonder een beperking, ouders en trainers en bestuurders staan centraal. Op basis van een semigestructureerde topiclijst zijn de personen bevraagd. De topiclijst (zie bijlage 1) is vormgegeven op basis van de literatuurstudie en ideeën van de onderzoeker over de focus van het onderzoek. De topics waren: ‘Sfeer op de vereniging’, ‘Toetreding van de LB-groep op Vereniging Y’, ‘Inrichting LB-groep’, ‘Community’, ‘Beperking en zonder beperking’, ‘Bestuur en draagvlak’. Op deze manier was er ruimte voor een aantal onderwerpen van de onderzoeker, maar ook voor nieuwe of een andere inbreng van zowel de onderzoeker als de geïnterviewde. De geïnterviewde werd

vooraf geïnformeerd over de stijl en structuur van het interview (Boeije, 't Hart & Hox, 2009). De semigestructureerde interviews sluiten perfect aan bij het doel van een case study. Met de case study kan het verloop van een reeks van veranderingen en gebeurtenissen in complexe samenhang met elkaar ontrafeld worden (Abma, 2011). De diepte-interviews in de case study leveren rijke en diepgaande informatie op, waarmee gedetailleerd een beschrijving van het (historisch) proces van het ontstaan en het vinden van een plek van de LB-groep gegeven kan worden (Edwards & Skinner, 2009). Daarnaast wordt geprobeerd verklaringen te geven waarom de able-ist opvattingen over sporters met een beperking en manieren van organiseren al dan niet veranderen. Naast nieuwe inzichten op basis van de diepte-interviews is het mogelijk om ook verklaringen voor bepaalde exemplarische voorbeelden te geven (Edwards & Skinner, 2009).

5.3 Selectie case en respondenten

De desbetreffende atletiekvereniging Y is gekozen op basis van tips uit de sportwereld en op basis van de ervaringen van de onderzoeker in de gehandicaptensportwereld. In de abled sportvereniging zijn sinds 2006 sporters met een beperking actief. De atletiekvereniging Y staat bij de Atletiekunie bekend als een goede, vooruitstrevende en geïntegreerde sportvereniging. Via de hoofdtrainers, die fungeerden als *gatekeepers*, zijn andere respondenten benaderd. De gatekeepers zorgden als het ware voor toegang tot de case en in samenwerking met de gatekeepers werden geschikte kandidaten om te interviewen besproken en gekozen (Boeije et al., 2009). De hoofdtrainers fungeerden dus als raadgever om andere respondenten te benaderen. In samenwerking met de gatekeepers is er besloten om sporters met een beperking, sporters zonder beperking, ouders, trainers en bestuurders te interviewen. Vanuit het oogpunt van diversiteit is ervoor gekozen om de minderheidsgroep (atleten met een beperking, ouders en trainers van de LB-groep) in de vereniging een duidelijke stem te geven in het onderzoek. Maar de ervaringen van de LB-groep staan niet los van de ervaringen rest van de vereniging. Vandaar dat er ook gekozen is om indirecte betrokkenen uit de meerderheidsgroep, sporters zonder een beperking en bestuurders, te interviewen.

5.4 Methode van data-analyse

Alle interviews zijn opgenomen met een spraakrecorder en vervolgens getranscribeerd. Hierna zijn de interviews met behulp van het analyseprogramma Nvivo onderwerpen en thema's gecodeerd. De eerste stap in het analyseproces bestond uit open coderen. Dit wil zeggen dat de interviews werden verkend en hanteerbaar gemaakt werden in het analyseprogramma. Vervolgens is er met axiaal coderen een codeboom ontstaan met de

belangrijkste thema's en codes (Boeije, 2008). Op basis van deze thema's zijn de belangrijkste codes selectief gecodeerd. Hieruit zijn 'Plek vinden op de vereniging', 'Vier hiërarchische verhoudingen', 'Vier beperkte constructies' als onderwerpen gekozen. Deze onderwerpen zijn de leidraad in een coherente analyse van de LB-groep en hiermee kan de vraagstelling beantwoord worden.

Met deze systematische analyse kan kwalitatief onderzoek bijdragen aan het vinden van relationele banden, machtsongelijkheden, persoonlijke processen en onderliggende aannames (Denzin et al., 2006). Kwalitatief onderzoek bevraagt machtsvraagstukken, ideologische aannames en hegemoniale dominantie. Door tijdens interviews door te vragen op voorbeelden, verhalen, stel als... en anekdotes kunnen de bronnen (waar komen de aannames vandaan?) geïdentificeerd worden. Bovendien draagt deze manier van data-analyse bij aan de interne validiteit van het onderzoek, want de data worden in hun complexiteit gestructureerd en geïnterpreteerd (Boeije et al., 2009). Daarnaast zijn de resultaten analytisch generaliseerbaar (Boeije et al., 2009). Dit wil zeggen dat de gevonden resultaten over de LB-groep theoretisch bruikbaar zijn om de validiteit van de gebruikte concepten als bijvoorbeeld 'organizational habitus' te vergroten.

6. Resultaten

In de resultaten zijn drie overkoepelende thema's terug te zien. Het eerste thema gaat over het ontwikkelen van de organizational habitus die de abled discoursen uitdaagt dan wel reproduceert. Dit blijkt een lang complex proces te zijn met een belangrijke rol voor de trainers. De trainers belichamen de individuele habitus die zich langzamerhand ontwikkelt tot een organizational habitus.

In het tweede thema zijn verschillende hiërarchieën te herkennen. Heterogene en homogene kenmerken zijn terug te zien in de opvattingen over sporters met en zonder beperkingen in het verenigingsleven.

Het derde thema gaat over de normaliserende werking van het discours van the empire of the normal. Er zijn vier constructies over sporters met een beperking te herkennen die consequenties hebben voor de positie van mensen met een beperking en manier van organiseren in de vereniging.

De resultaten zijn opgedeeld in drie onderwerpen 'Plek vinden op de vereniging', 'Vier hiërarchische verhoudingen' en 'Vier beperkte constructies'. De overkoepelende thema's zijn terug te zien in de onderwerpen. Alle bevindingen samen geven inzicht in hoe heersende ableist opvattingen over sporters met een beperking en manieren van organiseren uitgedaagd en gereproduceerd worden door de aanwezigheid van sporters met een beperking op de sportvereniging.

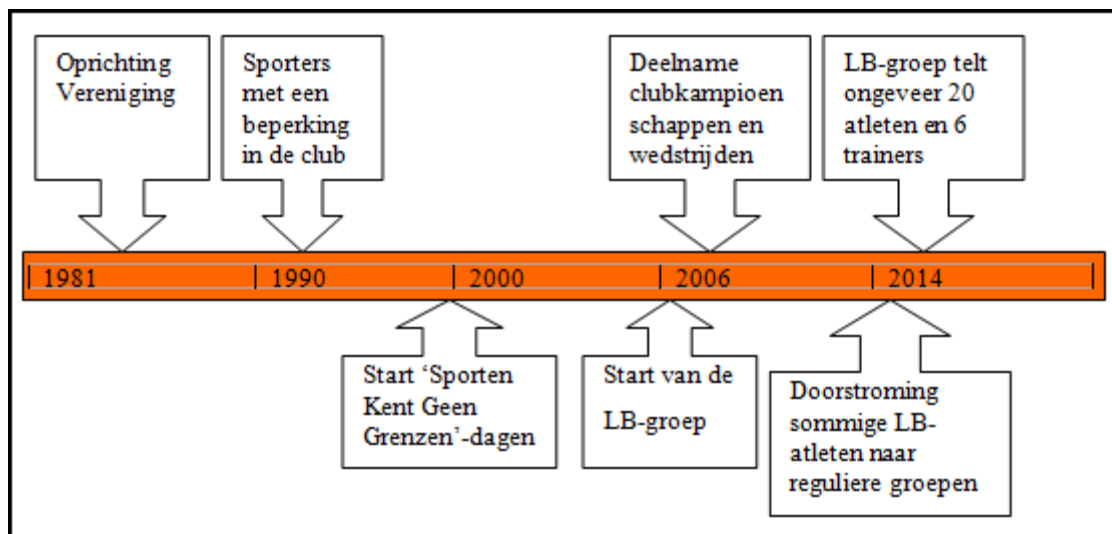
De LB-atleten, ouders, trainers en bestuurders, sportvereniging en plaats van de sportvereniging zijn geanonimiseerd.

6.1 Plek vinden op de vereniging

In deze paragraaf komen zeven subonderwerpen over het proces van een plek vinden op de sportvereniging aan de orde. Eerst wordt in 6.1.1 de geschiedenis van sporten met een beperking kort weergegeven. Daarna in 6.1.2 op wiens initiatief gestart is met de LB-groep. Vervolgens in 6.1.3 hoe er letterlijk rechten zijn bevochten om op de atletiekbaan terecht te kunnen. In 6.1.4 hoe de trainers een uitdagende invloed hebben op hoe de vereniging sport organiseert. In 6.1.5 hoe fysiek kapitaal aan de LB-atleten wordt toegekend. Hierna wordt in 6.1.6 de praktijk van het verenigingsleven weergegeven. Als afsluiter van paragraaf 6.1 wordt in 6.1.7 de al dan niet uitdagende manier van punten tellen besproken.

6.1.1 Voorlopers van de LB-groep

Atletiekvereniging Y is in Plaats X opgericht in 1981. De LB-groep bestaat formeel sinds 2006 met een eigen groep op de atletiekvereniging. De LB-groep bestaat anno 2014 uit ongeveer twintig LB-atleten en zes trainers. Ze trainen iedere donderdagavond op de atletiekbaan. De meeste LB-atleten doen een aantal wedstrijden per jaar mee en een aantal fanatiekelingen doen meer wedstrijden. De tijdslijn (zie figuur 1) geeft globaal de belangrijke gebeurtenissen weer sinds de oprichting van Atletiekvereniging Y.

(Figuur 1)

De gebeurtenissen zijn minder eenduidig dan dat ze op de logisch geordende tijdslijn lijken. De praktijk blijkt weerbarstiger door een normerende weerslag van discoursen op de individuele en organizationale habitus van de LB-groep en vice versa. Voordat de LB-groep er was, waren er al eerder sporters met een beperking in de sportvereniging. Zo vertelt bestuurder 1 dat er in de jaren 80 ten tijde van de oprichting ‘*een belangrijk persoon gehandicapt was*’. Ook is er in de jaren 90 geprobeerd een groepje te vormen voor sporters met een visuele beperking. Dit liep echter snel spaak:

“Ik heb wel geïnformeerd, dat waren twee slechtziende kinderen toen, maar de trainer ging weg en toen stortte het in elkaar. Er was niets geborgd, niets met het bestuur. Daar is verder geen aandacht aan besteed, totdat wij op de proppen kwamen met wij willen wat doen voor die gehandicaptensport. En dan gaat het proces in gang.”

(Bestuurder 1)

Rond de millenniumwisseling kwamen sporters met een beperking weer in het vizier van de atletiekvereniging via de zogeheten ‘Sporten Kent Geen Grenzen-dagen’ (SKGG-dagen). Een bestuurder herinnert zich het volgende:

“De Trappenbergloop daar kregen wij onderdak van de Mytylschool, daar mochten we de sportzaal gebruiken. Jaren achtereen mochten wij kosteloos die gymzaal gebruiken. Tot dat iemand zei we willen graag een tegenprestatie leveren. Zou het fijn zijn om de kinderen die daar op school zitten om daar zeg maar iets aan te bieden. Zo zijn we eigenlijk begonnen met een sportdag te organiseren hier op de atletiekbaan, onder het motto ‘Sport Kent Geen Grenzen’.”

(Bestuurder 1)

De sportvereniging lijkt uit liefdadigheid een tegenprestatie te willen leveren voor het kosteloos gebruikmaken van de faciliteiten van de Mytylschool. Volgens Peers (2012) kan een goedbedoelde tegenprestatie bijdragen aan ongelijke machtsverhoudingen tussen sporters met een beperking en sporters zonder een beperking op de sportvereniging. Sporters met een beperking kunnen op die manier afhankelijk worden van goede bedoelingen en initiatieven. Dit kan als consequentie hebben dat sporters met een beperking niet als vanzelfsprekend worden opgenomen in de vereniging. De sociale context wordt mogelijk ingericht op een manier waarin de ‘beperking’ een voorwaarde is om een tegenprestatie te krijgen en te geven.

Howe (2007) onderzocht een soortgelijk proces bij Canadese paralympische atleten; de paralympische atletiek was afhankelijk van de organizational habitus van de olympische atletiek en kon daardoor niet voldoen aan de culturele en professionele verwachtingen van de atletiekbond. De vraag is echter of bij de atletiekvereniging de organizational habitus daadwerkelijk verschilt tussen sporters met een beperking en zonder een beperking. De SKGG-dagen werden namelijk voor zowel sporters met als zonder beperking georganiseerd en daagden daarmee bestaande hiërarchie tussen abled en disabled uit.

6.1.2 Initiatief van de trainers

De SKGG-dagen uit 6.1.1 bleken op initiatief van de trainers na een aantal jaren de ideale opstart voor een groep voor sporters met een beperking. Nadat de plannen voor een LB-groep door het bestuur waren goedgekeurd, bleef het initiatief grotendeels liggen bij één trainer:

“Hij [de hoofdtrainer] is echt wel de draaiende motor achter de groep. Hij regelt wel echt alles. En daar mag ik hem de laatste jaren wel een beetje bij helpen. We draaien het een beetje met zijn tweeën.”

(Trainer 2)

Dit betekent dat er naast de organizational habitus er ook nadrukkelijk sprake is van individuele habitus. De institutionele structuur en de gebruiken van de vereniging zijn nog niet ingericht om de habitus van de LB-groep te integreren in de organizational habitus van de vereniging. Het initiatief en de organisatiekracht van trainers was, en is cruciaal om de LB-groep om de LB-groep te laten functioneren. De vereniging wil de LB-groep wel graag ‘maximaal betrekken’ in de verenigingsstructuur, maar dit ideaal wordt soms niet nagekomen:

“R: Daar zie je dat toch wel eens vergeten wordt binnen de andere commissies. Meer van: ‘oh god’ die groep zijn we vergeten. Niet bewust, maar dat is eigenlijk wel jammer, dus dat proberen we te stimuleren onderling binnen de commissies.

I: En dat komt dan omdat ze niet in de structuur zitten?

R: Neuh, ze zitten wel in de verenigingsstructuur. Maar er zijn zoveel mensen betrokken in allerlei commissies en allerlei activiteiten. Niet iedereen heeft het volledige beeld van de vereniging op zijn netvlies. Dus daar kan het nog wel eens mis gaan onbewust en onbedoeld omdat mensen vaak niet het hele plaatje overzien. Dus we gaan activiteiten organiseren en dat is het: ‘oh ja we moeten de LB-groep er ook bij betrekken, weet je wel’.”

(Bestuurder 2)

De abled leden maken al langer gebruik van de institutionele structuren. Ze belichamen de organizational habitus van de vereniging. Onbedoeld en onbewust vergeten de abled sporters routinematig de LB-groep in de verenigingsstructuur. Deze routines hebben gevolgen voor de positie van sporters met een beperking in de sportvereniging. De LB-groep heeft niet altijd de mogelijkheid tot verenigingsactiviteiten.

6.1.3 Positie vinden op de atletiekbaan

Een positie vinden op de vereniging kost tijd en moeite. Zoals te lezen is in 6.1.2 zijn routines moeilijk te doorbreken. De LB-groep heeft in haar geschiedenis dan ook moeten vechten voor haar bestaansrecht:

“Je moet dan wel een beetje je rechten bevechten. Want die rolstoelers als die hier op donderdagavond trainen. Dan wordt het voor de hardlopers wat lastiger. Dus daar moet je regels voor maken. We zijn met het bestuur om de tafel gaan zitten om de baanregels te veranderen. Voor veiligheid is dat ook beter, er is nooit iets gebeurd, maar stel dat er wat gebeurt. Die jongens gaan zo ontzettend hard en als je daar aan het trainen bent als atleet, dan wil je niet voor je sokken worden gereden. Dus daar hebben we regels voor gemaakt. Tussen 19:15 en 20:00 uur zijn baan 1 en 2 zijn voor de snelle lopers en baan 3 en 4 voor de rolstoelers. Dat weet iedereen nu en staat in het baanreglement.”

(Trainer 1)

“Het kan niet zo zijn dat een goede, snelle MiLa (middellangeafstand) groep aan het lopen is en daar tussen door de jongens op de rolstoelen lopen te sjezen.”

(Bestuurder 2)

De trainer en de bestuurder geven dus dat de aanwezigheid van de LB-groep het lastig maakt voor de abled hardlopers. De hardlopers hebben sinds de oprichting blijkbaar routinematig het privilege om op de atletiekbaan te hardlopen. Hier lijkt het normale lichaam de norm (Wickman, 2007). De abled hardlopers kunnen last hebben van de disabled atleten en niet andersom. Volgens Kitchin en Howe (2013) spelen belangen een belangrijke rol in het wel of niet belichamen van de organizational habitus. De LB-groep lijkt ondergeschikt aan de abled belangen, want de LB-groep werd als probleemgevend ervaren.

Naast de baanregels werd er nog een maatregel genomen om abled sporters minder last te laten hebben van de disabled sporters. De recreantengroep startte hun training eerst tegelijkertijd met de LB-groep, maar door de drukte met rolstoelers en recreanten op de baan werd er besloten om de recreantengroep later te laten starten. Dit werd door de hoofdtrainer als prettig ervaren, want het starttijdstip van de LB-groep is zorgvuldig gekozen met het oog

op reistijd en leeftijd. In dit voorbeeld lukt het bestuur het ogenschijnlijk wel om de LB-groep als gelijkwaardige actor te zien.

Aan de andere kant spreekt Peers (2012) juist van een reproducerende werking van ongelijke machtsrelaties. In feite werd deze maatregel ook genomen omdat rolstoelers zogenaamd niet samen op de baan kunnen met de recreanten. Om op deze manier de LB-groep te 'pleasen' en de recreantengroep later te laten starten, komt een gelijkwaardige positie juist niet van de grond. Ook Corrigan et al. (2010) wijzen er op dat elke handeling, vanuit zowel het sociale model ('de vereniging heeft de verantwoordelijkheid dat iedereen op een prettig tijdstip sport') als het medische model ('hardlopers hebben last van de rolstoelers op de baan, hoe kunnen we het baanschema veranderen?'), classificatie en marginalisatie van de LB-groep in de hand werkt. De disabled sporters worden namelijk als 'anders' gezien dan de abled sporters die de norm zijn.

6.1.4 De uitdagende invloed van de trainers op de bestuurders

In 6.1.1 en 6.1.3 zijn afhankelijkheid, reproductie van ongelijke machtsrelaties, classificatie en marginalisatie genoemd als mogelijk negatieve uitkomsten van handelingen door abled leden van de sportvereniging. Deze handelingen staan in contrast met de denkbeelden en opvattingen die bestuurders hebben over sport voor mensen met een beperking. Zo refereren bestuurders 1, 2, 3 en 4 bijvoorbeeld consequent naar: *'voor ons [de vereniging] is het gewoon, het is zeg maar speciaal dat we het [LB-groep] hebben, maar we proberen het ook gewoon te maken', 'dus niet speciaal speciaal te maken', 'deelnemen aan het reguliere verenigingsleven' of 'sociale binding, plezier, lichamelijk kunnen ontplooiën, dat zijn de kernwaarden ongeacht wie je bent en waar je vandaan komt.'*

De club heeft dus een open en inclusieve visie over de LB-groep. Deze lijkt te stroken met sportbeleidsdoelstellingen als 'sport voor iedereen' (Van Bottenburg, 2013). Mogelijk is het sport voor iedereen discours doorgesijpeld in de denkbeelden van de bestuursleden. In de praktijk lijkt dit discours in handelingen niet van de grond te komen. Van oudsher is de club namelijk een vereniging met een homogeen ledenbestand. De club bestaat uit leden van dezelfde sociale klasse, 99% leden heeft geen beperking en er zijn evenveel vrouwen als mannen die aan atletiek doen. In een homogene club is het vaak moeilijker om als buitenstaander te integreren (Elling et al., 2001). Het simpelweg verkondigen van het openstaan voor mensen met een beperking leidt vaak niet tot het uitdagen van bestaande normen en verhoudingen in de vereniging (Coakley & Pike, 2014).

Waar de open, inclusieve blik naar de LB-groep dan wel vandaan komt is volgens een LB-atleet te reduceren tot de inzet en achtergrond van de trainers:

“Ik weet wel dat bijvoorbeeld de meeste mensen die bij ons vrijwilliger en trainer zijn. Meestal wel een achtergrond met gehandicapten hebben in de zorg.”

(LB-atleet 5)

De trainers hebben dus ‘feeling’ met de doelgroep. Ze hebben duidelijk geprobeerd om de positie van de LB-groep in de vereniging te verstevigen. Dat wat het bestuur verkondigt, heeft een aantal jaren gekost, aldus een trainer:

“R: Nou, wij zijn nu net als de jeugdcommissie of de recreanten of weet ik veel wat. Ik denk dat wij ons nu meer erbij vinden horen. Wij zijn net als ieder andere. En dat was in het begin wel anders...”

I: En kan je dat anders nog meer verduidelijken?

R: Juist, omdat we alles zelf deden en alles in de hand hielden en zo. En nu ben je gewoon een van de zoveel commissies binnen de vereniging en maken wij ook ons jaarverslag en moeten wij ook de begroting doen. Je verantwoordelijkheden afleggen en communiceren. Er is nu integratie van wedstrijdatleten bij de reguliere atleten. En door al die, euhm, veranderingen zijn we gewoon een van de zo vele commissies en het is niet Vereniging Y en de LB-groep.”

(Trainer 2)

Enerzijds blijkt de individuele habitus van de trainers van groot belang. Want als de trainers stoppen, dan staat het voortbestaan van de LB-groep ook onder druk en ‘*dan is het over, absoluut*’, aldus bestuurder 3. Anderzijds is er ook een versterking van de organizational habitus te herkennen (Kitchin & Howe, 2013). ‘*Het maakt niet uit waar in het land we een wedstrijd hebben*’, aldus trainer 3 die hiermee aangeeft dat de bestuurders vaak bij wedstrijden komen kijken. Dit ritueel van het bestuur geeft aan dat ze de LB-groep serieus nemen.

Wellicht is het organisatieproces van de individuele habitus naar de organizational habitus nog steeds gaande. De trainers zijn nog steeds bezig om voor de LB-groep een gelijkwaardige

positie in het veld te verwerven. Langzamerhand is de manier van organiseren door aanwezigheid van sporters met een beperking en inzet van de trainers aan het veranderen.

6.1.5 Fysiek kapitaal van de LB-groep

In 6.1.4 lijkt de individuele habitus van de trainers beetje bij beetje onderdeel te worden van de organizational habitus van de vereniging. Ook lijken de LB-atleten zelf bij te dragen aan het uitdagen van opvattingen over sporters met een beperking en manieren van organiseren.

Clubkleding is een organisatorisch symbool wat daaraan zou bijdragen volgens bestuurder 2, want *'de LB-groep loopt in dezelfde kleding als de andere groepen.'* Het dragen van de kleding geeft een signaal af en *'in die zin vallen ze dus niet op, ze dragen dezelfde kleding.'*

Volgens Fitzgerald (2012) kan fysiek kapitaal worden ingezet als een symbolische bron om een positie in een veld te versterken. Door clubkleding neemt de LB-groep dezelfde houding aan als de abled leden. Het dragen van dezelfde kleding straalt ook een zekere verbondenheid uit met de vereniging en omgekeerd. Hieruit blijkt wel dat de LB-atleten zich conformeren aan het discours van the empire of the normal, immers de abled atleten hebben de macht om te bepalen wat normaal is en hoe de clubkleding eruit ziet.

Daarnaast geeft een familielid van een LB-atleet aan dat de LB-atleten er ondanks het dragen van clubkleding 'anders' uitzien:

“Maar ja natuurlijk als je een handicap hebt aan je benen. Dan ziet dat er toch anders uit natuurlijk. Maar je ziet aan allemaal wel dat ze op hun manier op hun kunnen, dat ze er gewoon sportief uitzien.[...] Ik wil dat niet onsympathiek laten klinken, helemaal niet, maar als je een beperking hebt dan is het anders dan dat jij in je hardloopkleden staat natuurlijk.”

(Ouder 2)

Het aan hebben van clubkleding kan dus leiden tot een herkenbare houding (in dit geval: er sportief uitzien) (Fitzgerald, 2012). Desondanks blijft het perspectief van het medisch model centraal staan, want LB-atleten blijven er 'anders' uitzien door hun beperking. Een sportief uiterlijk lijkt in de sportvereniging een symbolische vorm van fysiek kapitaal (voor meer bevindingen over fysiek kapitaal, zie 6.2.3).

Ook duidt de manier waarop abled en disabled leden met elkaar communiceren de mate waarmee abled leden fysiek kapitaal toekennen aan de LB-groep. Zo merkt een LB-atleet op dat abled leden door hun fysieke (niet voorovergebogen) en sociale (neutrale toon) communicatie de LB-atleten accepteren.

“R: Nee, we worden op een normale manier aangesproken.

I: Wat is die normale manier?

R: Gewoon, dat je niet op een brutale manier gedag zegt, maar gewoon op een nette manier, op een normale toon praat. Volgens mij is dat redelijk normaal.”

(LB-atleet 3)

Deze subtiele voorbeelden in de omgang met elkaar wordt ook herkend door een familielid van een LB-atleet:

“Er lopen echt nog meer hele vriendelijke mensen in de rondte. Dus ja het zit hem er al in dat de deur even wordt open wordt gehouden als je binne komt. Dat soort dingen. Ja, ik weet niet. Ik vind de hele sfeer op Vereniging Y gewoon heel gemoedelijk en heel leuk.”

(Ouder 2)

Dit soort gewoontes en gedragingen van zowel de abled atleten als de LB-atleten geven aan dat het discours van the empire of the normal de macht heeft om te bepalen of de LB-groep genoeg fysiek kapitaal bezit om zich positief te kunnen onderscheiden. In 6.1.6 wordt dieper ingegaan op de verhoudingen tussen abled en disabled sporters in de vereniging.

6.1.6 Verenigingsleven

Kitchin & Howe (2013) wijzen er op dat wanneer sporters niet bekend zijn met de bestaande veldlogica van de sportwereld dit gevolgen heeft voor hun verhouding in de sportvereniging. Een oudere LB-atleet, die ook zelf vrijwilligerswerk doet, heeft het discours van the empire of the normal geïncorporeerd. Dit is bijvoorbeeld te zien in hoe deze LB-atleet denkt over het doen van vrijwilligerswerk door andere LB-atleten:

“Nou die LB-ers zijn daar niet geschikt voor. Ze zijn meer met zichzelf bezig dan met een ander. Kijk, ik heb wel een paar keer geholpen met discustraining, kogel etc. Kijk ik ben natuurlijk een heel ander verhaal. Kijk zij hebben natuurlijk die

stemmingswisselingen. Ze kunnen ook niet uitleggen waarom iets gedaan zou moeten worden. Ik denk dat dat niet te doen is. En dat ze niet op een feestavond komen, of op een nieuwjaarsreceptie ja...

(LB-atleet 2)

Ook een moeder geeft aan dat het niet verwacht mag worden van sporters met een beperking dat ze meedraaien in een bloeiend verenigingsleven omdat de thuissituatie daar niet naar is:

“Het is heel goed dat de LB-groep opgaat in een reguliere vereniging. Maar je moet niet hetzelfde verwachten, en dat wordt ook niet gedaan, van de ouders van deze kinderen versus de ouders van normale leden. Normale ouders brengen hun kind naar de training en je gaat weer weg. En hier zijn hele grote afstanden, vervoer is echt een ding. Er moet een busje geregeld en zo. Dat is gewoon heel anders. Dat kan niet, dat is zo'n belasting voor de ouders en verzorgers.”

(Ouder 4)

Ouder 5 zegt ook ‘ja, we zijn toch de LB-groep, de gehandicaptengroep en we zijn toch altijd, we doen niet dezelfde onderdelen als de gewone atleten.’ LB-atleten zijn blijkbaar geen ‘gewone’ atleten.

Een andere ouder bevestigt dat er niet te veel gevraagd kan worden en definieert abled atleten als normaal en daarmee de LB-atleten als abnormaal:

“Ja, je kunt van deze ouders niet verlangen dat ze achter de bar gaan staan en dat is in principe wat je van je normale leden wel vraagt.”

(Ouder 2)

Ouder 1 vindt het wel jammer dat er weinig mogelijkheden voor verenigingsleden zijn voor zijn lichamelijk beperkte zoon en vergelijkt dit met een hockeyclub waar dit wel gebeurt. Deze ouder oppert voor ‘een vriendschappelijk sociaal event, zodat verschillende teams elkaar leren kennen.’ Een LB-atleet verwoordt deze wens voor meer sociaal-affectieve integratie als volgt (Elling et al., 2001):

“Ik zou wel eens voor een beetje, we zijn wel deel van de club, maar dan echt deel van

de club. En dan wel eens willen van: 'kijk eens wat er kan.' Laat eens mensen van onze leeftijd eens mee kijken bij onze training of een keer dat wij [LB-groep] ons voorstellen aan hen [andere leden]. Dit zijn wij. Dit is ook een deel van onze club. Een beetje toch wel een groep vormen met z'n allen."

(LB-atleet 5)

Het discours van the empire of the normal lijkt de manier van organiseren te domineren en mogelijk onderdeel te worden van de organizational habitus. Omdat de LB-atleten als 'anders' worden gezien dan de 'normale' leden, verwachten ouders en een LB-atleet dat sporters met een beperking niet geschikt zijn voor vrijwilligerstaken en dat hun beperking actief participeren in het verenigingsleven bemoeilijkt. Dominante opvattingen over het lichaam met een beperking worden dus bevestigd en maken de LB-atleten afhankelijk met als gevolg dat de LB-groep een relatief gesloten groep binnen de vereniging vormt. In 6.1.7 lijken heersende discoursen wel worden uitgedaagd.

6.1.7 Een unieke puntentelling?

De wedstrijden die door de LB-groep worden gedaan zijn te onderscheiden in clubwedstrijden (clubkampioenschappen, trainingspakkenwedstrijd en duurloop), diverse reguliere wedstrijden en onderlinge wedstrijden.

Tijdens de clubwedstrijden is er sprake van competitieve integratie (Elling et al., 2001). Dit betekent dat LB-groep meedraait in het wedstrijdschema met het eigen team. Op de clubwedstrijden geeft ouder 2 aan dat 'alles door elkaar heen gaat'. Sporters met en zonder een beperking zijn dus tegelijkertijd op de atletiekbaan en doordat 'alle sporters die dag onderdelen van elkaar zien, heeft [de LB-groep] niet het gevoel dat ze apart zijn of speciaal zijn'.

De LB-groep gebruikt bij clubwedstrijden een andere puntentelling dan de reguliere teams. Het gaat er niet om welke LB-atleet uiteindelijk de meeste punten heeft behaald, maar om diegene die zich relatief het best heeft verbeterd:

Omdat altijd diegene wint die de minste beperking heeft en daardoor het beste kan sporten, maar wij hebben gezegd dat vinden we niet helemaal eerlijk. We hoorden daarover ook best wat verhalen van ouders van: 'we weten wel wie gaat winnen of hij gaat winnen.' [...] Bij de atleten, de ouders toen we de eerste keer de prijs gingen uitreiken moesten we het natuurlijk even vertellen waarom iemand eerste is geworden.

Of als ze iemand als een gek [heel hard] voorbij hebben zien rijden waarom die niet gewonnen heeft. Maar als je het uitlegt is het ook OK.

(Trainer 2)

Wat door de club echter niet wordt bijgehouden zijn de clubrecords voor de LB-atleten. De prestaties van de LB-groep ontbreken dan ook op het prominent opgehangen bord met clubrecords in de kantine. Volgens trainer 3 en bestuurder 1 *'is het niet mogelijk om clubrecords bij te houden door de verschillende handicaps'*. Het bijhouden van clubrecords is al decennia een ritueel voor alle leeftijdsgroepen in de vereniging, behalve bij de LB-groep.

Aan de ene kant bevestigt de keuze voor een andere puntentelling dat de sportlichamen van sporters met een beperking 'anders' zijn dan het normale lichaam (abled lichaam). Ook wordt het disabled lichaam anders gewaardeerd, want waarom is het wel eerlijk als bij de D-junioren zonder beperking ook altijd dezelfde sporters op het podium staan? Aan de andere kant daagt deze puntentelling het dominante discours over sport en het normale lichaam juist uit (Wickman, 2007). De puntentelling zorgt er namelijk voor dat iedereen in de LB-groep de mogelijkheid heeft om te presteren en te excelleren (eveneens het officiële uitgangspunt van de Paralympische Spelen). Waar Coakley & Pike (2014) spreken over the empire of the normal waarin vaak geen ruimte is voor uitdagende trainingsvormen en wedstrijden is deze puntentelling methodisch gezien juist wel een inclusief en uitdagend instrument.

6.2 Vier hiërarchische verhoudingen

In deze resultatenparagraaf worden vier hiërarchische verhoudingen weergegeven, namelijk in 6.2.1 de verhouding tussen de LB-groep en sporters zonder een beperking. In 6.2.2 de verhouding tussen sporters met een verstandelijke beperking en een lichamelijke beperking. In 6.2.3 is de mate van sportniveau als onderscheidende maat te herkennen in toekenning van fysiek kapitaal. In 6.2.4 wordt de ondergeschikte rol van breedtesport voor mensen met een beperking tegenover de paralympische topsport weergegeven.

6.2.1 Lichamelijke beperking versus geen beperking

De trainers proberen deelname van wedstrijden door LB-atleten zo veel mogelijk te stimuleren. In de praktijk doen echter de LB-atleten maar aan een paar wedstrijden per jaar mee. Een ouder verklaart waarom:

“De trainers geven wel alle mogelijkheden [voor wedstrijden] aan. Dit en dit kan allemaal. Maar het is niet zo dat ze [de LB-atleten] allemaal zeggen: ‘ja, we komen!’ Misschien dat het te maken heeft de mogelijkheden van de atleten. Als ze dan geëvalueerd [classificatie van de beperking bij de bond] zijn kunnen ze aan meer wedstrijden meedoen.”

(Ouder 5)

Classificatie, het indelen van sporters naar categorisering van hun beperking, lijkt een voorwaarde om in de toekomst aan meer wedstrijden mee te kunnen doen. Op deze manier zouden wedstrijden aantrekkelijker zijn. Jones en Howe (2005) geven aan dat in verschillende klassen tegen elkaar sporten een van de belangrijkste kenmerken is van gehandicaptensport. Hieraan wordt vaak het concept ‘eerlijke competitie’ gekoppeld. Een LB-atleet in rolstoel geeft aan dat hij graag tegen sporters met dezelfde beperking sport. Dit omdat het een oneerlijke strijd is tegen lopers:

“Toen werden we tegen lopers op een 200m sprint gezet. En daar konden wij als rolstoelers niet tegen op. Wij moeten eerst op gang zijn en dan zijn zij al bijna bij het einde en wij aan het opstarten.”

(LB-atleet 5)

Actief zijn in wedstrijden met sporters zonder een beperking is voor de meeste LB-atleten geen optie. Ze sporten liever tegen gelijkwaardige sporters met dezelfde beperking:

“R: Ik vind het wel fijn, want het geeft ook een bepaalde rust.

I: Wat is die rust dan precies?

R: Nou zeg maar dat je allemaal wel gelijk bent, want die ene, stel dat ik tegen een gezond iemand zou moeten rijden dat zou veel meer energie kosten.”

(LB-atleet 4)

De eerste hiërarchie is tussen sporters met een lichamelijke beperking en zonder een beperking. Het liefst sporten de LB-atleten in eigen classificatieklassen met sporters met dezelfde beperking. Dit om een eerlijke competitie na te streven. Impliciet geeft dit aan dat het discours van the empire of the normal ook geïnternaliseerd is bij de LB-atleten (Coakley

& Pike, 2014). Er wordt liever niet met ‘anderen’ gesport. Er is dus geen ruimte voor verschillen tussen sporters.

6.2.2 Lichamelijke beperking versus verstandelijke beperking

Daarnaast doet het merendeel van de LB-groep liever geen wedstrijden tegen sporters met een verstandelijke beperking. Ze sporten liever met de eigen groep, oftewel ze zijn organisatorisch geïntegreerd (Elling et al., 2001). Mogelijk willen de twee LB-atleten zich niet associëren met sporters een verstandelijke beperking. Er wel of er niet bijhoren heeft te maken met bestaande culturele normen over sociale kenmerken van mensen (Elling & Claringbould, 2004). De LB-groep plaatst zich hiërarchisch boven sporters met een verstandelijke beperking. De LB-atleten voelen zich mogelijk vervreemd:

“Soms is dat wel jammer, ik zit bijna nooit met echte [sporters met alleen een lichamelijke beperking] buiten de club, in de zin van echt mensen met een lichamelijke beperking. Bij die geestelijk gehandicapten zitten er soms een of twee met een lichamelijke beperking.”

(LB-atleet 5)

Deze tweede hiërarchie kenmerkt zich door de verhouding tussen sporters met een lichamelijke beperking en sporters met een verstandelijke beperking. Waar in het discours van the empire of the normal geen ruimte is voor lichamelijke verschillen, bestaat er vanuit de LB-groep een soortgelijke opvatting (Coakley & Pike, 2014). Hierbij is er geen ruimte voor verstandelijke verschillen. Sporters met een lichamelijke beperking plaatsen zich hiërarchisch boven sporters met een verstandelijke beperking door ook gebruik te maken van het discours van the empire of the normal.

6.2.3 Hoog sportniveau versus laag sportniveau

Een andere hiërarchische verhouding die bij de LB-atleten te zien is het sportniveau. LB-atleten die goede presteren doen trainen ook mee in reguliere trainingen. Met een hoog sportniveau kan een LB-atleet zich onderscheiden van de andere LB-atleten. Zo is er een LB-atleet die zeer actief is in het reguliere atletiekcircuit:

“En dan zat ik in een rolstoel en op een gegeven moment van: ‘Ja, als hij [LB-atleet 2] kan gaan staan dan gaat het veel beter.’ En die jongens kwamen toen op een gegeven moment op het idee, als we daar nou een bok voor zetten dan kan je daar met je been

tegen aanstaan. Of er over heen en dan kan die gewoon staand gooien. Dus die dachten ook gewoon mee met hoe kunnen we het zo maken dat hij wel kan staan en kan gooien en die vonden het ook geen probleem dat ik mee deed in die groep. Die vonden het ook mooi.”

(LB-atleet 2)

Het feit dat deze LB-atleet qua prestaties gemiddeld mee kan komen met de reguliere atleten maakt dat abled leden veel waarde toekennen aan zijn sportlichaam. Doordat mensen zijn bovenlichaam als krachtig en sterk zien is hij wellicht een exemplarisch voorbeeld van een ‘normal looking’ en ‘too abled’ atleet (Corrigan et al., 2010; Nixon, 2007). Deze derde hiërarchie duidt dat een hoog sportniveau een hogere waardering van het lichaam en daarmee een hogere waardering als persoon bewerkstelligt. Er zijn echter maar een paar LB-atleten die volgens de abled leden genoeg fysiek kapitaal bezitten om de abled habitus enigszins te belichamen (Fitzgerald, 2012). Een hoge status in de ‘hierarchy of acceptability’ maakt dat een LB-atleet geaccepteerd wordt in de reguliere groepen (Nixon, 2007).

6.2.4 Breedtesport voor mensen met een beperking versus paralympische topsport

De vierde overkoepelende hiërarchie is de ondergeschikte status van gehandicaptensport bij de atletiekbond. In Nederland is er een gebrek aan organisatiekracht en wedstrijden. Ook hebben de LB-atleten weinig tegenstanders met dezelfde beperkingen. De trainers zijn eigenlijk diegene die moeten organiseren, faciliteren, enthousiasmeren en coachen. Van de Atletiekunie kan ook niet veel worden verwacht volgens een trainer:

“Als ik een vraag had, kon ik die vraag nergens stellen of het antwoord bleef heel lang liggen en dan zakte alle energie in je schoenen als je maanden moest wachten. Ik merkte in alles, ook bij de andere verenigingen, dat er geen bindende factor was. Je moest alles zelf doen en gaan uitdokteren. Daar heb ik geen probleem mee hoor, je moet het toch lokaal doen, maar toch ondersteuning is handzaam.”

(Trainer 1)

Een competitie voor de LB-groep is er nog steeds niet, ondanks inspanningen van de trainer bij de bond. Ook een nieuwe medewerker gehandicaptensport bij de Atletiekunie is bijna alleen maar bezig met de paralympische topsport:

“Zeker de breedtesport heeft weinig belangstelling van de Atletiekunie. Breedte gehandicaptensport heeft weinig interesse. Wel de paralympische sporters. Die hebben wel ondersteuning, sponsors en goede prestaties. Niets om aan te merken bij de paralympiërs. Maar de gehandicaptensport wordt heel weinig ondersteund. Er is nu een medewerker bij de Atletiekunie aangesteld ook voor de breedtesport. Maar ik heb het idee dat ze alleen voor de wedstrijdathleten, de paralympiërs, bezig is. Dat kan misschien ook wel niet, want hoe kan een medewerker dat voor heel Nederland nou coördineren.”

(Trainer 1)

Er zijn weinig competitiemogelijkheden en als ze er al zijn voldoen de mogelijkheden niet aan de behoeften van de LB-atleten. De atletiekbond lijkt dus alleen een topsport habitus te belichamen. Deze bevinding sluit aan bij het onderzoek van Howe (2007) dat de Canadese atletiekbond het abled lichaam met professionele ondersteuning belichaamt en niet het disabled lichaam met verschillende classificaties. Op deze manier is de breedtesport voor mensen met een beperking ondergeschikt aan de topsport en komt lokale ondersteuning voor een regionale competitie voor de LB-groep niet van de grond.

6.3 Vier beperkte constructies

In deze resultatenparagraaf worden constructies van verenigingsleden over de LB-groep weergegeven. In 6.3.1 wordt aangegeven dat de trainers het privilege hebben om te definiëren welke beperkingen er in de LB-groep passen. In 6.3.2 wordt het aanmoedigingsdiscours geschetst. Vervolgens wordt in 6.3.3 de zogenoemde intense sportbeleving van de LB-groep beschreven. Als afsluiter van deze resultatenparagraaf wordt in 6.3.4 weergegeven hoe sommige abled sporters met verbazing naar de LB-atleten kijken en wat dit doet met de LB-atleten.

6.3.1 Hoe normaal ziet een sporter met een beperking er uit?

De LB-groep bestaat uit, de naam zegt het al, atleten met een lichamelijke beperking. In de praktijk, zo zegt de trainer, staat een lichamelijke beperking niet altijd los van een verstandelijke beperking:

“We [de trainers] hebben op een gegeven moment gezegd, lichamelijke beperking is de hoofdmoot. We zijn er ook achter gekomen dat het niet altijd losstaat van een verstandelijke beperking. Daar is een beetje bij ons de grens. Je moet een oefening

kunnen uitvoeren en begrijpen wat atletiek is. Dus licht verstandelijke beperking vinden wij helemaal prima. En lichamelijk gezien van alles, dwarslaesie, amputee en kinderen met spasme, halfzijdige verlamming, een paar atleten waarvan handen en voeten zeg maar niet goed zijn ontwikkeld. En als je in een rolstoel zit, moet je de rolstoel wel kunnen voortbewegen. Dus niet met een elektrische motor.”

(Trainer 2)

In bovenstaand citaat maakt de trainer ook meteen duidelijk dat er grenzen bestaan of iemand wel of niet bij de LB-groep kan sporten. Een elektrische rolstoel is bijvoorbeeld niet toegestaan. De trainers hebben dus macht om te beslissen of een atleet wel of niet bij de groep past met zijn of haar beperking:

“Maar goed we [de trainers] wilden toen wel iets van die kinderen weten voordat we ze training gingen geven. [...] Maar we gaven ze wel een medisch intakeformulier om erachter te komen wat voor beperking ze hebben, waar we rekening mee moeten houden. Wat kan je, wat kan je niet, wat voor beperking heb je. Heb je medicijngebruik, wie is je arts. Dat we in ieder geval iets wisten.”

(Trainer 1)

Bestuurder 4 geeft aan dat ‘de mate van de handicaps gering zijn’ en er is ‘niemand die in de kleedkamer die zijn been er afschroeft’. De LB-atleten zelf blijken totaal niet gefocust te zijn op de beperkingen en weten vaak niet wat voor soort beperking iemand heeft, laat staan dat het ze opvalt:

“Een jongen [sportende loper in de LB-groep] heeft waarschijnlijk wel iets. Aan de buitenkant zie je niets. Dat is Jasper. Ik weet niet precies wat zijn beperking is. Hij heeft wel iets.”

(LB-atleet 3)

LB-atleten zelf kennen veel minder snel waarde toe aan lichamen van anderen en lijken zich ook minder bewust van de verschillende beperkingen in de LB-groep. Een verklaring kan liggen in het feit dat sporters graag sporten met gelijkgestemden (Van Bottenburg, 2013). De LB-groep lijkt een homogene groep, deels doordat veel LB-atleten elkaar ook kennen buiten

het sportveld, namelijk uit de onderwijswereld via de mytyschool. Trainer 2 omschrijft de LB-atleten als ‘*relatief goed uitziend*’:

“Ja, het klinkt een beetje onsympathiek als ik het zo zeg, het is niet dat het mensen zijn die zo [trainer doet haar hoofd scheef] in hun stoel hangen.”

(Trainer 2)

De trainers hebben als criterium dat ‘*de LB-atleten de opdrachten die wij geven kunnen uitvoeren*’. Zo geeft een trainer expliciet aan ‘*ik ben trainer, maar ik ben geen verzorger*.’

Herkenbaar is dat de trainers zelf een abled lichaam hebben en daarmee de macht om te bepalen of anderen wel of niet een beperking hebben. Wederom wordt de macht van de individuele habitus van de trainers duidelijk voor het organiseren van sport voor mensen met een beperking. De trainers definiëren en categoriseren de LB-atleten als ‘anders’ en creëren hiermee de illusie te leven in een werkelijkheid waarin dit onderscheid normaal is (Taket, 2009). Ook in het classificatiesysteem van de Paralympische Spelen is de druk en invloed te zien van abled organisaties als het IOC (en deels IPC) op welke sporter wel of niet mee mag doen (Jones & Howe, 2005). De Paralympische Spelen zijn in beginsel opgezet door Guttman (een abled Engelsman) (Legg & Steadward, 2011). Guttman keek zelf ook vanuit het medisch model naar de disabled sporters. Langzamerhand is het normaal geworden dat de Paralympische Spelen een competitie heeft op basis van verschillende classificatieklassen. Het apart organiseren voor sport voor mensen met een beperking lijkt dus de standaard in the empire of the normal.

Het privilege van de trainers om zelf de disabled-norm te bepalen leidt er toe dat er aan lichamen van LB-atleten waarde wordt toegekend. Zo beoordelen mensen anderen mensen volgens DePauw (1997) op basis van hun uitstraling, oftewel het fysieke uiterlijk. De constatering dat er bij de LB-groep ‘goed uitziende sporters’ zitten maakt duidelijk dat er waarde wordt toegekend aan bepaalde vormen van sportlichamen. De lichamen van de LB-atleten worden als ‘normal looking’ gezien en verhouden zich tot de ‘hierarchy of acceptability’ meer in de richting van de abled dan de disabled lichamen (DePauw, 1997; Nixon, 2007).

Daarnaast is er door het innemen van een medisch intakeformulier al bij voorbaat een waarde toegekend aan de mate van beperking. Brittain (2004) wijst er op dat historisch gezien deze individuele vaststelling van de mate van beperking institutioneel is vastgelegd. Het is dan ook sociaal geaccepteerd om de nadruk op de beperking te leggen en vanuit het medisch model te redeneren of een LB-atleet geschikt is om een opdracht zelfstandig uit te voeren. Vandaar dat in the empire of the normal de normerende keuzes van de trainers worden gerechtvaardigd (Coakley & Pike, 2014). De trainers beslissen met alle goede intenties en hebben altijd gelijk, maar construeren daarmee wel beperkingen. Aan de LB-atleten wordt niets gevraagd over voorkeuren.

6.3.2 Aanmoedigen: ‘Wat een knappe prestaties van de LB-groep!’

De prestaties van de LB-groep worden tijdens wedstrijden door zowel ouders, trainers en bestuursleden als knapper gewaardeerd dan prestaties van sporters zonder een beperking.

“Ze doen het op een andere manier. Ik waardeer de prestatie vaak meer van een minder valide dan een valide. En dat is niet, ik weet niet waarom het antwoord daarop, maar dat is denk ik omdat ik het niet op hun manier kan.”

(Bestuurder 4)

Op de atletiekvereniging worden sportprestaties van mensen met een beperking hoger gewaardeerd dan van sporters zonder een beperking, terwijl in de geschiedenis van the empire of the normal sporters met een beperking eerst nog werden uitgesloten van fysieke activiteiten en sport (Coakley & Pike, 2014). Dit geeft aan dat de norm uitgedaagd en veranderd is.

Discoursen kunnen dus zoals Fitzgerald (2012) ook al liet zien, een machtig wapen zijn om mensen die eerst niet binnen de kaders van normaal vallen te normaliseren. Deze norm wordt bepaald door de macht van de abled supporters en construeren dus het discours. Zo typeert een ouder de aanmoedigen als volgt:

“En daarmee extra enthousiast wil ik het niet noemen, maar zeer constructief opbouwend aanmoedigt. Dat doe je anders ook weet je, maar het is hier meer van: ‘oh wat goed en wat een prestatie wat ben je goed bezig.’ Meer in een motiverende euhm aanmoediging. En wat minder op wat kan je nou beter doen om een sportprestatie neerzetten.”

(Ouder 1)

Hierdoor worden prestaties niet op sportieve waarde beoordeeld. De prestaties worden meer op een overdreven enthousiast (en soms neerbuigende manier) van ‘wat is het wonderbaarlijk’ dat ze dit kunnen. Coakley & Pike (2014) en Silva en Howe (2012) noemen deze beoordeling de ‘supercrip’ redenering.

Ook wordt er vaak gezegd ‘goed geprobeerd’ (Brittain, 2004). Een commissielid verklaart dit als volgt:

“Ze worden er dan mee geconfronteerd van wachten even en bedenken dat het bijzonder en goed is dat deze groep ook de ruimte krijgt om het maximale uit zich te halen.”

(Bestuurder 2)

Ouders ‘vinden het een hele prestatie’ en zeggen ‘zo wat knap’, aldus trainer 2. Wanneer de beperking expliciet zichtbaar is dan is het aanmoedigingsdiscours nog meer van kracht:

Zeker met de wheelers, als die in hun banen een wedstrijd rijden. Dan staan de mensen aan de kant echt aan te moedigen. Want dat is toch echt een hele prestatie.

(Ouder 3)

De macht en vanzelfsprekendheid van het discours van the empire of the normal wordt helemaal duidelijk als trainer 2 aangeeft dat ze opmerkingen uit het publiek hoort als ‘*aaah, wat goed bezig*’ en dat gebeurt dan bij prestaties die voor de LB-atleet zelf niet bijzonder goed zijn ‘*ook als iemand maar 1 meter werpt, weet je wel.*’ De sportprestaties worden niet beoordeeld op feitelijke verbeteringen. Men vindt het bij voorbaat al knap dat atleten met een beperking meedoen aan de wedstrijd en daardoor blijft de ongelijke machtssituatie tussen abled en disabled sporters in stand (Peers, 2012). De aanwezigheid van sporters met een beperking leidt tijdens wedstrijden tot het bevestigen van inferieure denkbeelden van abled sporters over sporters met een beperking.

6.3.3 Sportdeelname: ‘De LB-groep beleeft sport zo enorm intens!’

De LB-groep kenmerkt zich volgens de trainers door enthousiasme en onvoorwaardelijke inzet. Ze zouden de sport intenser beleven dan atleten zonder een beperking. Trainer 1 en 3 geven bijvoorbeeld aan dat LB-atleten ‘*intens blij zijn*’ en ‘*euforisch*’ als ze hun eigen prestatie verbeteren:

“I: Hoe kan het dan dat zij dat meer intens beleven?”

R: Ja, ik weet dat niet. Ze kijken naar de wedstrijd toe en ze hebben ook weinig wedstrijdjes. Een reguliere atleet heeft meer wedstrijden, en die heb ik ook wel zien juichen, maar ik vind toch de beleving anders.”

(Trainer 1)

Gevraagd naar de vanzelfsprekendheid voor de atleten uit de LB-groep om te gaan sporten, geeft dezelfde trainer de volgende verklaring:

“Ja, ze willen er graag zijn. Mijn zoon [zonder een beperking] kon vroeger drie keer per week trainen. Dat is al meer dan een keer in de week. Dan wordt het gewoon, maar die ene avond voor hen is [klapt fel met hand op elkaar] die avond dat ze willen en ervoor gaan. Dat maakt ze enthousiast.”

(Trainer 1)

Trainer 3 spreekt zelfs van het krijgen van ‘*positieve energie*’ en dat je door het trainen ‘*er meer voor terug krijgt dan bij reguliere groepen*’:

“I: Waarom krijg je er bij jullie [de LB-groep] meer voor terug?”

R: Ik zeg niet dat je daar niet terug krijgt, maar bij regulier is het met mate. Ik heb bij de groepen die ik training heb gegeven altijd wel het idee dat daar meer treiteren en pesten was. Nou ben ik zelf best wel een strenge trainer. Maar het was wel altijd heb ik wel zin en ik ben wel moe... Dat heb je bij de LB-groep nooit. Dus volgens mij vinden ze het meer een feestje dat ze mogen sporten. En dat vind ik wel heel bijzonder. Je hebt andere kinderen die kunnen van alles, maar dit zitten thuis op de bank.”

(Trainer 2)

De training is dus een wekelijks terugkerend ritueel waar de LB-atleten en hun trainers extra naar uitkijken. Kitchin & Howe (2013) beschrijven de kracht van veldlogica. De sportwereld is volgens de trainers voor de LB-groep een onontgonnen veld, waarmee maar al te graag kennis gemaakt mee wordt. Zo kan het zijn dat de LB-groep voornamelijk de veldlogica van instituties als het onderwijs, revalidatie en zorg kent, maar dat de sportwereld een enorme aantrekkingskracht kent. Sport is wereldwijd namelijk een activiteit waaraan plezier, status en gezondheid aangekoppeld is (Coakley & Pike, 2007). Trainer 2 plaatst de LB-atleten in het veld van de gehandicaptenwereld (het medisch model) door er op te wijzen dat de LB-atleten *‘lekker hun ei kwijt kunnen en dat ze niet altijd aan hun beperking hoeven te denken’* en dat de *‘rolstoelatleten soms de hele dag in een stoel[sic] zitten’*.

Mogelijk gebruiken de abled trainers het medische model om de intense beleving van de LB-atleten te verklaren (Brittain, 2004). De trainers zijn als het ware deskundigen die de macht hebben om sporters met een beperking als anders te categoriseren en te definiëren. De nadruk ligt op de beperking en door hun beperking is sport niet vanzelfsprekend, waardoor de intense sportbeleving volgens de trainers kan worden verklaard.

6.3.4 Schaamte: ‘Ze kijken met verbazing naar me’

Twee LB-atleten ervaren de angst om anders te zijn op de vereniging. In de LB-groep voelen ze zich beiden thuis, maar in de vereniging merken ze aan zichzelf of andere leden dat ze door hun beperking niet volledig worden geaccepteerd. Zo schaamde een LB-atleet zich tegenover andere leden, omdat die bang is te worden uitgelachen:

I: En waarom heb je geen contact met de rest van de vereniging?

R: Nou, ik denk omdat ze me dan gaan uitlachen. Dat vind ik niet zo heel prettig, want als ik mijn handicap vertel, dan denk ik dat ze me gaan uitlachen.

I: Hoe komt dat dan?

R: Nou, ik ben niet zoals hen en dan ja.

I: Dan ben je bang dat ze je anders vinden?

R: Ja.

I: Heb je dat wel eens meegemaakt eerder?

R: Nou, ik kan het me niet herinneren dat ik het mee heb gemaakt, maar ik denk dat het zou gebeuren.”

(LB-atleet 1)

Een LB-atleet merkt op dat er nog steeds leden van de vereniging met verbazing naar de LB-atleten kijken:

“R: Ja, ik denk het wel, maar ik denk dat de atleten, de volwassenen de ouders en de trainers die vinden het onderhand wel normaal. Als je dat een paar keer hebt meegemaakt. Dat er ook mensen zijn in een rolstoel. Maar de atleten zeg maar dat blijft toch wel anders.

I: Kan je daar een voorbeeld voor geven?

R: Je krijgt meestal blikken van atleten, verbaasde blikken. En van sommige atleten krijg ik nog wel de vraag wat is er met jou aan de hand. Maar ja het lijkt ze ook niet zo veel te interesseren. Want ja, dat is omdat je er eigenlijk alleen op de atletiek ermee wordt geconfronteerd. De rest doe je alles regulier. Voor de meeste mensen is het ver van hun bed, niet dichtbij.”

(LB-atleet 5)

LB-atleet 5 verklaart dit doordat deze leden de LB-groep en haar LB-atleten nog niet als ‘volstrekt normaal’ zien ‘hoe vaak wij ook hebben meegedaan aan clubkampioenschappen of iets anders binnen de club.’ Hij legt dit als volgt uit:

“R: Ja dat, ja dat is meer een verbazing dat het er is. Dat het bestaat. Iemand met een handbike dat is best een verschijning zeg maar.

I: Kan je dat meer uitleggen?

R: Voor iemand die dat niet gewend is, is dat best apart om te zien. Als jij denkt aan iemand die sport, het lijkt mij als je loopt en je denkt aan iemand die sport, dan denk je niet aan iemand die zeg maar in een rolstoel zit en dan handbiket.”

(LB-atleet 5)

Beide LB-atleten voelen dat er geen ruimte is voor hun lichamelijke verschillen (Coakley & Pike, 2014). In the empire of the normal hebben ze constant het gevoel zich te moeten verantwoorden. Ze vragen ze af hoe de abled sporters hun lichaam definiëren. Kooiker (2006) en Van Amsterdam et al. (2013) geven aan dat sporters met een beperking zich conformeren aan het normale lichaam. Een mogelijke consequentie hiervan kan zijn dat schaamte leidt tot minder zelfvertrouwen en minder sociaal kapitaal om in te zetten in het verenigingsleven. De aanwezigheid van LB-atleten in de sportvereniging leidt vaak tot verbaasde blikken. De LB-

atleten belichamen dus een herkenbare houding en een bewegingspatroon dat niet erkend wordt door de organizational habitus van de sportvereniging.

De verwachting van de LB-atleet dat die zal worden uitgelachen is daardoor geen onlogische gedachte. Onderzoek van Fitzgerald (2012) wijst uit dat sporters zonder beperking vaak een lacherige houding aannemen tegenover sporters met een beperking. Rolstoelers zouden wezenlijk van hen zelf verschillen door niet te kunnen lopen en daardoor geen normale mensen zijn. De LB-atleten zitten als het ware gevangen in the empire of the normal want de angst om anders te zijn en de verbaasde blikken bevestigen de macht van het abled discours. Dit zorgt ervoor dat deze LB-atleten zelf geen alternatieve discourses kunnen of durven te produceren.

7. Discussie

In 7.1 wordt een discussie van de resultaten gegeven en in 7.2 wordt een kritische reflectie gegeven op deze onderzoeksrapportage.

7.1 Discussie van de resultaten

In dit deel worden de gevonden resultaten in relatie tot de drie overkoepelende thema's bediscussieerd.

Het eerste thema gaat over de ontwikkeling van de organizational habitus in de sportvereniging. Uit de resultaten blijkt dat het ontstaan van de LB-groep gegroeid is uit een afhankelijkheidsrelatie. De atletiekclub maakte gebruik van het terrein van de Mytylschool en wilde graag een tegenprestatie leveren door SKGG-dagen te organiseren. Een groot gedeelte van de huidige LB-atleten komt van de Mytylschool. Vanuit organisatorisch oogpunt is het een effectieve manier geweest om nieuwe leden te werven. Alleen was het oorspronkelijke doel van de sportvereniging niet om nieuwe leden te werven, maar om wat goeds terug te doen en mogelijkheden te bieden aan jongeren met een beperking om te gaan sporten. Een mogelijk risico hierbij is dat de LB-groep afhankelijk is van de goede intenties van de sportvereniging. Er is wellicht geen inter-afhankelijkheid, dat wil zeggen dat de LB-groep niet direct iets teruggeeft aan de vereniging. Hierdoor ontstaat er geen gelijke afhankelijkheidsrelatie

Een mogelijk gevolg hiervan is dat de organizational habitus van de sportvereniging niet overeenkomt met de LB-groep. Alle andere onderdelen van de abled vereniging als de recreantentak, de wedstrijd tak, de nordic walkers, de junioren en de pupillen belichamen namelijk al jaren de verenigingsstructuur. Ze zijn ingebed in routines, rituelen, waarden en belangen, oftewel de organizational habitus (Kitchin & Howe, 2013). Terwijl de LB-groep afhankelijk is van goede intenties. De LB-groep staat bekend als de gehandicaptengroep en is daarmee 'anders' dan de abled sporters in de sportvereniging. Aan de andere kant wordt het discours van the empire of the normal ook uitgedaagd. De individuele habitus van de trainers heeft een belangrijke rol gehad in het organiseren van de groep en het laten zien aan de commissieleden en abled leden dat mensen met een beperking wel degelijk kunnen sporten in een sportvereniging.

Deze individuele habitus is zodanig sterk dat bestuurders en verenigingsleden de oprechte overtuiging hebben overgenomen van de trainers dat 'iedereen kan sporten'. Fernandez-

Balboa en Muros (2012) geven aan dat de manier waarop mensen over dingen denken en praten invloed heeft op de manier van handelen. De organizational habitus van de bestuurders wordt gevoed door verenigingsverhalen, het bezoeken van wedstrijden en de discussies over baanregels en trainingstijden. Op deze manier versterkt langzamerhand de organizational habitus en wordt de LB-groep opgenomen in the empire of the normal. De plek in the empire of the normal blijft echter wel anders, want het abled lichaam blijft constant de norm. Normaal zijn is nog steeds het bezitten van het abled lichaam, maar de organizational habitus van de LB-groep wordt langzamerhand onderdeel van the empire of the normal. Dus zonder de aanwezigheid van de LB-groep was the empire of the normal helemaal niet veranderd.

Desondanks blijft het de vraag of het voortbestaan van de LB-groep gegarandeerd is in de toekomst. De individuele habitus is mogelijk nu nog sterker dan de organisationele habitus. Dit komt waarschijnlijk doordat de individuele habitus over een langere tijd zich heeft ontwikkeld. De organizational habitus hangt nog te veel af van de individuele initiatieven van de trainers. Als de trainers bijvoorbeeld wegvallen door ziekte of verhuizing zijn de overlevingskansen van de LB-groep mogelijk gering.

In het tweede thema zijn hiërarchische verhoudingen ten opzichte van abledness en heterogeniteit in het sportverenigingsleven te herkennen. Zo willen de LB-atleten het liefst tegen sporters met dezelfde beperkingen sporten en dus liever niet met sporters zonder een beperking of sporters met een verstandelijke beperking. In het discours van the empire of the normal is er geen ruimte voor lichamelijke of verstandelijke verschillen. Het abled lichaam is de norm en alles wat daarvan afwijkt is abnormaal (Coakley & Pike, 2014). Het lijkt wel of de LB-atleten een 'Empire of the Physical Challenged' belichamen. De LB-atleten organiseren sport het liefst voor 'ons soort mensen' met op het eerste oog een legitieme reden, namelijk met het argument om een eerlijke competitie te kunnen organiseren. Deze aanname is echter problematisch, aangezien de 'normal looking' en de 'too abled' LB-atleten wel kunnen en willen deelnemen aan reguliere wedstrijden. Het discours van the empire of the normal heeft in feite de macht om te bepalen wie wel als abled wordt gecategoriseerd en wie niet. Ook normaliseert het daarmee impliciet de gedachten van de LB-atleten over hoe sport voor mensen met een beperking te organiseren. Daarnaast lijkt de breedtesport voor mensen met een beperking ondergeschikt aan de paralympische topsport. Dit heeft als gevolg dat er weinig tot geen regionale of landelijke competitie mogelijkheden zijn.

Het derde thema gaat dieper in op welke consequentie deze normaliserende werking van het discours van the empire of the normal op het handelen heeft van abled sporters en disabled sporters in de sportvereniging. Zo zijn er constructies van beperkingen geconstateerd die een beperkende werking hebben op het organiseren van sport voor mensen met een beperking in de sportvereniging. Dat LB-atleten met een beperking zich mogelijk schamen voor andere leden en merken dat er met verbazing naar ze gekeken wordt, geeft de vereniging te denken. Houden de abled leden, ondanks hun progressieve en open denkbeelden, juist niet de normaliserende werking van the empire of the normal in stand door de LB-groep te construeren als 'heel intens' en prestaties bij voorbaat al te categoriseren als 'heel knap'?

Waarom gaat het progressieve sport voor iedereen discours van de abled leden niet gelijk op met handelingen in de praktijk en vice versa? Deze fundamentele vraag stelde Tatli (2011) over diversiteitsmanagement. Een verklaring zou kunnen zijn dat de abled leden het sport voor iedereen discours niet weten te vertalen naar praktische handelingen en interventies in de vereniging. En tweede verklaring zou kunnen zijn dat de normale manier van organiseren in de vereniging botst met het sport voor iedereen discours. Het zou kunnen zijn dat het sportveld zijn eigen manier van organiseren kent (de organizational habitus) en dat die wezenlijk verschilt van hoe iedereen over sport voor iedereen denkt. Zo kan het zijn dat er in andere velden als onderwijs, zorg en de samenleving andere concepties over sport voor iedereen leven. Een derde verklaring zou kunnen zijn dat het discours van the empire of the normaal functioneert als een mechanisme die toegang tot de sportvereniging controleert. Een individu zonder beperking wordt nauwelijks gecontroleerd, want het voldoet aan de norm van normaal, maar een individu met een beperking valt buiten de norm van normaal en krijgt daardoor minder snel en eenvoudig toegang tot het sportveld.

Daarnaast worden door ouders, bestuurders en leden het vervoer naar de sportvereniging en geschikte accommodatie als beperkende factor genoemd. De constructie van de sporter met een beperking als hulpbehoevend draagt ook niet bij aan het uitdagen van het discours van the empire of the normal. Het perspectief van het medisch model wordt in stand gehouden en als normaal gezien. Hierdoor worden vervoer naar de sportvereniging en aangepaste accommodatie als legitieme belemmering gezien door abled en disabled leden van de sportvereniging. Het stelt de abled mensen in staat een makkelijk excuus te geven voor de manier waarop sport georganiseerd wordt en voor de lage sportparticipatie van sporters met een beperking. Een kritische reflectie van abled leden op eigen denkbeelden en handelingen in

de vereniging wordt daardoor vermeden. De verantwoordelijkheid ligt niet bij de omgeving, maar bij de individuele LB-atleten.

Aan de andere kant lijkt de puntentelling een uitdagende manier van organiseren. Het sluit aan bij het discours om sport voor iedereen mogelijk te maken. Het maakt juist ruimte voor uitdagende wedstrijd- en trainingsvormen, die in the empire of the normal nooit mogelijk geweest zouden zijn. Deze manier van organiseren verkleint mogelijk de fysieke en sociale grens tussen de oude (abled) en nieuwe (disabled) verenigingsleden, omdat de manier van punten tellen ook voor sporters zonder een beperking succesvol zou kunnen zijn. Door te kijken naar wie zichzelf het beste verbetert, gaat het er om het beste uit jezelf te halen. Dit systeem wordt echter nog niet door de abled groepen van de sportvereniging gebruikt.

Kortom, de belangrijkste uitdaging voor de atletiekvereniging is om de organizational habitus van de atletiekvereniging in de toekomst te versterken en te borgen. De sterke individuele habitus van de trainers is nu constant bezig om de deur naar the empire of the normal voor sporters met een beperking te openen. Maar de deur valt ook af en toe dicht door abled belangen, routines en verenigingstructuren van de organizational habitus en heersende opvattingen over sporters met een beperking die in stand worden gehouden. De vraag is of in de toekomst diversiteit normaal wordt en of sporters met een lichamelijke beperking daardoor in de toekomst dezelfde mogelijkheden krijgen als de huidige sporters van 'The Empire of the Normal'. Zal deze sportvereniging the empire of the normal uitdagen, zodat het een ander empire kan worden? Wordt de sportvereniging in de toekomst een 'Empire of Everybody/Every Body'?

7.2 Kritische reflectie op dit onderzoek

In 7.2.1 wordt het nut van de wisselwerking van de concepten organizational habitus en discours van the empire of the normal besproken. In 7.2.2 wordt de positie van de onderzoeker in deze kwalitatieve onderzoeksrapportage beschreven. In 7.2.3 wordt er stilgestaan bij de beperkte generaliseerbaarheid van deze onderzoeksrapportage.

7.2.1 Theoretisch perspectief

In het theoretisch kader is een combinatie van de organizational habitus met het discours van the empire of the normal gekaderd. De relatie tussen de organizational habitus en het discours van the empire of the normal is te zien als een wisselwerking. Met deze twee concepten is geprobeerd de aanwezigheid van de LB-groep op de atletiekvereniging in perspectief te

plaatsen. De combinatie van de concepten geeft de wetenschap talloze mogelijkheden voor vervolgonderzoek op het gebied van macht en organisaties.

Het voordeel van het gebruik van deze twee concepten is dat de manier van organiseren op de sportvereniging geen statisch gegeven is. De organizational habitus komt niet uit het 'niets' tot stand, maar wordt beïnvloed door welke opvattingen mensen over normaal hebben. Binnen het veld van de atletiekclub belichamen mensen dus de omgangsvormen, smaak, handelingen en gedragingen. Het discours van the empire of the normal lijkt een onderdeel geworden van de organizational habitus.

Ook beïnvloedt de organizational habitus het discours van the empire of the normal. De manier van organiseren kan een veranderende werking hebben op het discours. Dit betekent dat wanneer de manier van organiseren op het juiste moment weerstand biedt mensen andere opvattingen over sporters met een beperking kunnen krijgen.

Ook biedt de combinatie van de concepten de mogelijkheid om zowel een theoretisch als praktisch perspectief te integreren. De combinatie biedt de mogelijkheid om de lokale werkelijkheid, organisatiepraktijken en dagelijkse gang van zaken te duiden in een theoretische perspectief.

Een nadeel van de integratie is dat het niet altijd duidelijk is wanneer bij gevonden organisatiepraktijken de habitus of het discours van toepassing is. Hoe deze wisselwerking precies werkt en hoe deze het best geïdentificeerd kan worden, moet in vervolgonderzoek aan bod komen.

Ook is de impact van beide concepten soms lastig weer te geven. Het ene concept kan het andere concept versterken, maar soms ook onzichtbaar maken. Dit maakt het gebruik van de twee concepten complex.

In vervolgonderzoek kan de focus wellicht meer liggen op het historisch proces van het veranderen van discourses in de verenigingen. Door de historische context beter bloot te leggen kan er wellicht duidelijker aangegeven worden op welke momenten discourses zijn veranderd of anders zijn gearticuleerd. Ook biedt het mogelijk meer inzicht in de belangen en machtsrelaties van verschillende personen in het bestuur. Andere bestuursleden kunnen bijvoorbeeld in het verleden wellicht andere opvattingen hebben gehad over sporters met een beperking en een andere organizational habitus belichamen.

Ook kan toekomstig onderzoek zich mogelijk richten op consequenties als in- en uitsluiting die de aanwezigheid van een groep voor mensen met een beperking teweegbrengt in een

sportvereniging. En daarbij te schakelen tussen in- en uitsluiting op individueel, gemeenschap- en samenlevingsniveau.

Daarnaast is veel wetenschappelijk onderzoek over sport voor mensen met een beperking gericht op de westerse (Amerikaanse en Europese) situatie. Wellicht hebben ontwikkelingslanden of andere niet-westerse landen andere manieren van organiseren en opvattingen over sport voor mensen met een beperking, of deze landen bevinden zich in een heel ander organisatorisch stadium.

In deze case study is het gebruikte theoretisch kader nuttig gebleken. Al kan de neiging in een case study bestaan om alles van binnenuit te verklaren zonder daarbij te kijken naar maatschappelijke invloeden en denkbeelden. In dit onderzoek wordt het sportveld als speelveld van het onderzoek gebruikt, maar het sportveld is altijd in interactie met andere velden in de samenleving. Een andere invalshoek van het onderzoek zou kunnen zijn om meerdere cases uit meerdere velden (als bijvoorbeeld zorg, onderwijs, werk) met elkaar te vergelijken. Zijn er overlappende discoursen en manier van organiseren? Kan er lering uit de verschillende sportvelden worden getrokken? Hoe wordt de organizational habitus belichaamd?

Een methodologische verandering zou kunnen zijn om te gaan werken met foto's tijdens de interviews. De reacties die op foto's komen, zijn wellicht spontaner en uitgesprokener waardoor in de discussie nog duidelijker stelling genomen kan worden in hoe gesloten of open de deur van the empire of the normal/everybody/every body in de vereniging is.

7.2.2 Als onderzoeker in het bezit van het abled lichaam

Als onderzoeker ben ik me bewust van het feit dat ik geen ervaring heb met het voelen van een beperking. Ik definieer mijzelf dan ook als een abled onderzoeker. Ik ben me er bewust van dat de categorisatie tussen beperkt (disabled) en niet beperkt (abled) sociaal geconstrueerd is. Het is dus iets wat door mensen wordt vormgegeven en het is geen feitelijke biologische waarheid. Met deze onderzoeksrapportage draag ik enerzijds bij aan het onderscheid dat wordt gemaakt tussen mensen zonder een beperking en met een beperking. Dit komt door het benadrukken van de geprivilegieerde positie van het abled lichaam en het categoriseren van de ondergeschikte positie van het disabled lichaam. Anderzijds laat ik zien dat deze categorisatie en definitie ten onrechte worden gemaakt en negatieve consequenties met zich mee kunnen brengen. Mijn eigen positionering ten opzichte van het disabled lichaam heeft dus ook hoogstwaarschijnlijk consequenties voor de onderzoeksresultaten.

7.2.3 Generaliseerbaarheid

De onderzoeksrapportage heeft een lokaal karakter en geeft inzichten in de manier waarop leden van de sportvereniging de aanwezigheid van de LB-groep op de sportvereniging ervaren. Daarbij is aandacht besteed hoe de aanwezigheid van sporters met een beperking de opvattingen over mensen met een beperking en de manieren van organiseren uitdaagt of reproduceert. De zeventien gesproken respondenten hebben hier hun werkelijkheid over gegeven. Dit betekent dat de resultaten niet een op een over genomen kunnen worden door andere sportverenigingen. De resultaten zijn in die zin niet generaliseerbaar of uitputtend, maar geven wel nieuwe informatie en inzichten over de aanwezigheid van sporters met een lichamelijke beperking op de sportvereniging.

8. Conclusie

Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden zijn antwoorden op de deelvragen afdoende. De antwoorden op deze deelvragen zijn geformuleerd op basis van de literatuurstudie, het theoretisch kader, de resultaten en de discussie. De hoofdvraag wordt niet apart beantwoord. De drie deelvragen geven gezamenlijk antwoord op de hoofdvraag.

Hoofdvraag:

- Hoe worden heersende opvattingen over sporters met een beperking en manieren van organiseren uitgedaagd en gereproduceerd door de aanwezigheid van sporters met een beperking op de sportvereniging?

8.1 Deelvraag 1

- Hoe verandert de ‘organizational habitus’ door toetreding van sporters met een beperking in de sportvereniging?

De toetreding van de LB-groep op de atletiekvereniging is niet zonder slag of stoot verlopen. Ondanks dat het bestuur en haar commissies met trots spreekt over de LB-groep is in een aantal routines, rituelen, symbolen, verhalen en verenigingsstructuren te zien dat organisatorische verandering niet altijd eenvoudig van de grond komt. De organizational habitus is zichtbaar in dit soort informele, onbewuste organisatiepraktijken in de sportvereniging (Kitchin & Howe, 2013). Zo wordt de LB-groep bijvoorbeeld af en toe vergeten in de verenigingsstructuur en verenigingsactiviteiten. Ook blijkt de organizational habitus al decennia gericht op abled leden. Zij hadden al die tijd het privilege om op de atletiekbaan te hardlopen. Door de aanwezigheid van sporters met een beperking kwamen organisatorische belangen naar de oppervlakte en is er besloten om de wheelers en rolstoelers een eigen baanindeling te geven en is de recreantengroep een half uur later gestart met trainen.

Ook is er op initiatief van de trainers gestart met een andere puntentelling tijdens clubwedstrijden. Deze puntentelling staat symbool voor de sporter die zijn eigen prestatie het beste heeft verbeterd. De manier van presteren is door de aanwezigheid van sporters met een beperking veranderd.

Wat echter niet in de organizational habitus terug te zien is het bijhouden van clubrecords op het grote bord in de kantine. De aanwezigheid van sporters met een beperking doet de organizational habitus dus soms veranderen, maar deze blijft ook zwakheden vertonen.

Een zwakke vertoning van de organizational habitus van de atletiekvereniging ligt wellicht ten grondslag aan het feit om te starten met aanbod voor sporters met een beperking. Het sportaanbod is ontstaan uit het idee om een tegenprestatie te geven voor het gebruik van het terrein van de Mytylschool. De LB-groep is op deze manier vanaf het begin organisatorisch afhankelijk geweest van goede bedoelingen en initiatieven van de trainers. De trainers belichamen als het ware een individuele habitus die de organizational habitus ondersteunt en versterkt.

Dit betekent dat er naast een organizational habitus nadrukkelijk sprake is van een individuele habitus. De trainers organiseren ouderavonden, werven nieuwe sporters, zorgen voor materiaal, geven training en proberen de vereniging meer bij de LB-groep te betrekken. Alles valt en staat bij het initiatief van de trainers en dus de individuele habitus. De invloed van de individuele habitus is echter minder aan het worden. Er worden steeds meer organisatorische taken voor de LB-groep overgenomen door de bestaande verenigingsstructuren. De ontwikkeling van een individuele habitus naar een organizational habitus is nog gaande.

8.2 Deelvraag 2

- Hoe wordt het discours van the empire of the normal uitgedaagd en gereproduceerd door aanwezigheid van sporters met een beperking op de sportvereniging?

The discours van the empire of the normal geeft de abled sporters in de vereniging de macht om te bepalen wat normaal is en wat niet (Coakley & Pike, 2014). Sporters met een beperking worden door hun beperking als ‘anders’ gezien in the empire. Dit is bijvoorbeeld zichtbaar in de constructies die abled sporters geven aan sporters met een beperking. Tijdens atletiekwedstrijden worden de sporters met een beperking net iets enthousiaster aangemoedigd. Ook worden prestaties bij voorbaat al als geweldig en knap gezien, zonder daarbij de context van de sporter met een beperking in ogenschouw te nemen. Een worp van 5 meter met kogelstoten kan voor de sporter zelf een matige prestatie zijn.

Ook de constructie van de abled leden, bestuurders en trainers dat sporters met een beperking de sport intenser beleven, komt door de categoriserende werking van het discours van the empire of the normal. Er wordt namelijk automatisch uitgegaan dat LB-atleten door hun beperking in het dagelijks leven nauwelijks mogelijkheden hebben om zich te uiten en zich vrij te voelen. Dit denken wordt mogelijk beheerst door het medisch model, waarin mensen

met een beperking hulpbehoevend en beperkt zijn in het dagelijks leven, terwijl dit niet het geval hoeft te zijn.

Een aantal LB-atleten heeft zelf overigens het discours van the empire of the normal geïnternaliseerd. Zo willen liever met hun eigen groep sporten en wedstrijden doen, dus niet sporten met sporters zonder een beperking of een verstandelijke beperking. Ze zijn zich er bewust van dat abled mensen hen als gehandicapt definiëren. Dit weten ze doordat er vaak met verbazing naar ze wordt gekeken en ze ook bang zijn om uitgelachen te worden.

Aan de andere kant daagt de aanwezigheid van sporters met een beperking het discours van the empire of the normal ook uit. Zo wijzen sporters uit de LB-groep op de prettige omgang met andere leden, ze merken dat er niet neerbuigend tegen ze wordt gesproken, er wordt netjes gedag gezegd en deur wordt zonder te vragen opengehouden. Ook kan het dragen van clubkleding gezien worden als het representeren van de organizational habitus en daarmee het belichamen van de dominante normen en waarden in de vereniging.

Ook dagen sporters met een hoog sportniveau het discours van the empire of the normal uit. In the empire zou geen ruimte zijn om samen met sporters zonder een beperking te sporten. Een aantal LB-atleten traint mee met reguliere groepen. Weliswaar kennen de abled sporters en trainers toe of een LB-atleet genoeg fysiek kapitaal heeft om toe te mogen treden tot de reguliere groepen. Daarbij ontlopen deze LB-atleten de dichotomie abled en disabled, doordat ze mogelijk als ‘normal looking’ of ‘too abled’ worden gezien. In die zin werkt de aanwezigheid van sporters met een beperking in de sportvereniging alsnog normaliserend en categoriserend.

Ook de abled trainers categoriseren en definiëren een beperking bewust. De trainers hebben de macht in the empire om te beslissen of iemand niet ‘te beperkt’ is. Ze stellen de eis dat de sporters de opdracht die zij geven zelfstandig kunnen uitvoeren. Een sporter in een elektrische rolstoel of een sporter met te laag sportniveau is niet welkom in the empire of the normal van de sportvereniging.

Het discours van the empire of the normal heeft dus een categoriserende en normaliserende werking op de aanwezigheid van sporters met een beperking. Enerzijds heeft de toetreding geleid tot het uitdagen van heersende opvattingen over sporters met een beperking.

Anderzijds blijft de het discours van the empire domineren en heeft het discours een regulerende werking op de manier van organiseren.

8.3 Deelvraag 3

- Welke consequenties hebben de veranderingen van de organizational habitus en het discours van the empire of the normal op handelingen in de sportvereniging?

De consequenties de invloed van de individuele habitus zijn zichtbaar in de rituelen, routines, normen en structuren van de organizational habitus van de vereniging. De organizational habitus is als het ware ingebed in het veld van de sportvereniging, maar wordt ook beïnvloed door het discours van the empire of the normal. De normaliserende werking van het discours maakt dat handelingen met betrekking tot de manier van organiseren als vanzelfsprekend en normaal worden gezien. De consequentie hier van is dat abled sporters, trainers, ouders en bestuurders zich niet bewust zijn van hun bevoorrechte positie en dat zij de norm bepalen.

Dit is bijvoorbeeld te zien in dat trainers bepalen of een nieuwe sporter met een beperking voldoet aan de eisen en criteria die zij stellen. De abled trainers zijn immers de deskundigen en hebben de macht om te bepalen met wie zij hun groep willen inrichten. De sporters hebben hier geen inspraak in. Een consequentie hiervan is dat sommige sporters die geen opdrachten zelfstandig kunnen uitvoeren of te beperkt zijn, niet mee kunnen doen.

Dezelfde geprivilegieerde positie is terug te zien in het inzetten van fysiek kapitaal en een hoog sportniveau. De abled trainers en sporters bepalen of iemand voldoet aan de impliciete eisen en verwachtingen van de groep. Zo worden LB-atleten die meetrainen met de reguliere groepen gezien als sterk, krachtig, oftewel 'normal looking'. Hiermee verhouden ze zich in de dichotomie meer dan andere LB-atleten tot de abled sporters.

Dat abled sporters, ouders en bestuurders het normaal vinden om overdreven enthousiast aan te moedigen past in het medisch model. Sporters met een beperking worden op deze manier gezien als hulpbehoevende, zielige sporters voor wie het extra knap is dat ze meedoen aan wedstrijden. Het discours van the empire of the normal zorgt er voor dat abled mensen dit onbewust en zonder kwade bedoelingen doen. Op deze manier wordt het aanmoedigen routinematig, want de LB-atleten blijven in deze uitzonderingspositie neergezet worden.

Een ander voorbeeld dat een directe consequentie van de verandering in de organizational habitus aangeeft is de situatie dat de LB-atleten tegelijkertijd met de abled sporters aanwezig waren op de atletiekbaan. Er ontstond nu een probleem: de abled sporters hadden last van wheelers en rolstoelers die ook in de banen aan het sporten waren. Een directe handeling hierop was dat er baanregels werden ingevoerd en dat de abled sporters een half uur later van start gingen om confrontaties en onveilige situaties te voorkomen.

9. Aanbevelingen voor de sportwereld

De informatie en nieuwe inzichten uit de resultaten van deze onderzoeksrapportage geven kennis om een aantal aanbevelingen voor sportverenigingen en sportorganisaties (koepels/bonden/gemeenten/sportservicepunten) te doen.

9.1 Sportverenigingen

1. Luister naar de voorkeuren en behoeften van sporters met een beperking. Zij voelen het beste aan welke manier van organiseren prettig is. Geef verantwoordelijkheid aan sporters met een beperking.
2. Neem sporters met een beperking direct mee in clubrecords, wedstrijdschema's, uitnodigingen voor verenigingsactiviteiten, oftewel in de verenigingsstructuur.
3. Sporters met een beperking kunnen vrijwilligerswerk doen. Geef verantwoordelijkheid aan sporters met een beperking. Vraag naar de behoefte van de sporters met een beperking.
4. Zorg voor diversiteit in het verenigingsbestuur. Een sporter met een beperking in het bestuur kan zorgen voor een andere frisse blik. Op deze manier worden sporters met een beperking waarschijnlijk beter geborgd binnen de vereniging.
5. Organiseer deelnemersevents waarbij zowel sporters met als zonder een beperking samen sporten. Betrek in de organisatie van deze events zowel leden met als zonder een beperking. Zorg voor sportonderdelen waarin iedereen in zijn of haar kracht te zien is.
6. Wees duidelijk als sportvereniging in de doelstelling van je sportaanbod voor mensen met een beperking. Gaat het om een recreatief uurtje sporten in de week of bied je actief wedstrijdsport aan? Vraag naar de voorkeuren van de sporters met een beperking.
7. Kies voor alle leeftijdsklassen een puntentelling waarbij een sporter wint wanneer hij of zij zichzelf het beste heeft verbeterd.
8. Reflecteer als sporters, ouder, trainer en bestuurder op wat je zegt en wat je daadwerkelijk doet. De 'sport voor iedereen' gedachte verkondigen betekent nog niet dat je daar altijd naar handelt.

9.2 Sportorganisaties

(koepels/bonden/gemeenten/sportservicepunten)

1. Wees bewust van welk type sporters door de organisatie worden belichaamd. Het kan zijn dat de manier van organiseren niet overeenkomt met de verschillende sporters in het veld. Blijkt dit het geval, heroriënteer de sociale organisatie en achterhaal de voorkeuren en behoeften van de sporters met een beperking.
2. Een fysiek toegankelijke accommodatie is belangrijk, maar weet dat hiermee niet alle belemmeringen om te sporten worden weggenomen. De fysieke en sociale grens om te gaan sporten moet verkleind worden. Een bordje met ‘open voor iedereen’, betekent nog niet dat iedereen welkom is of zich thuis voelt op de sportvereniging. Wees dus bewust van het belang van de sociale organisatie van sport.
3. Evalueer als sportkoepel en sportbond nog eens kritisch het resultaat van de Organisatorische Integratie (OI). Worden er op lokaal niveau resultaten geboekt waarbij sporters met een beperking welkom zijn in ‘the empire of everybody/everybody’? Weten sportkoepels/sportorganisaties/sportbonden voldoende af van de voorkeuren van sporters met een beperking op lokaal niveau?
4. Probeer als sportorganisaties de sport inclusiever te maken. Door apart gehandicaptensportbeleid te voeren loop je snel het risico om sporters met een beperking te medicaliseren en in een afhankelijke positie te manoeuvreren. Kies voor een geïntegreerde visie en organisatiestructuur.
5. Weet dat de sportwereld niet het enige veld is waar de aanwezigheid van sporters met een beperking invloed heeft op opvattingen over mensen met een beperking en de manier van organiseren. Ook in de zorg, onderwijs en de rest van de samenleving hebben mensen met een beperking vaak een ondergeschikte positie ten opzichte van mensen zonder een beperking. Maar ook hier worden heersende opvattingen uitgedaagd en veranderd. Leer ook van andere velden welke sociale organisatie werkt en welke niet.

Literatuurlijst

Abma, R. (2011). *Over de grenzen van disciplines. Plaatsbepaling van de sociale wetenschappen*. Nijmegen: Vantilt.

Algemeen Dagblad (2012). *Kijkcijfers Paralympics verdubbeld*. Achterhaald via ad.nl op 10 juni 2014.

Alvesson, M., & Kärreman, D. (2000). Varieties of discourse: On the study of organizations through discourse analysis. *Human Relations*, 53, 1125-1149.

Amsterdam, N. van, A. Knoppers, & M. Jongmans (2013). "It's actually very normal that I'm different". How physically disabled youth discursively construct and position their body/self. *Sport, Education and Society*, 13(3), 259-276.

Boeije, H. (2008). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: Denken en doen*. Amsterdam: Boom.

Boeije, H., 't Hart, H., & Hox, J. (2009). *Onderzoeksmethoden*. Amsterdam: Boom.

Bottenburg, M. van (2013). Om de sport verenigd. Instituties en organisaties in de sportwereld. In: Duyvendak, J.W., Bouw, C., Gërkhani, K. & Velthuis, O. (red.), *Sociale kaart van Nederland. Over instituties en organisaties* (pp. 223-238). Den Haag: Boom Lemma.

Brittain, I. (2004). Perceptions of disability and their impact upon involvement in sport for people with disabilities at all levels. *Journal of Sport and Social Issues*, 28, 429-452.

Buysse, J. A. M. & Borcharding, B. (2010). Framing gender and disability. A cross-cultural analysis of photographs from the 2008 Paralympic Games. *International Journal of Sport Communication*, 3, 308-321.

Coakley, J. & Pike, E. (2009). *Sports in society: Issues and controversies* (1st ED) London: McGraw-Hill.

Coakley, J. & Pike, E. (2014). *Sports in society: Issues and controversies* (2nd ED) London: McGraw-Hill.

Corrigan, T. F., Paton, J., Holt, E. & Hardin, M. (2010). Discourses of the “too abled”: contested body hierarchies and the Oscar Pistorius case. *International Journal of Sport Communication*, 3, 288-307.

DePauw, K. P. (1997). The (in)visibility of disability: cultural contexts and sporting bodies. *Quest*, 49, 416-430.

Denzin, N. , Lincoln, Y. and Giardina, M. (2006). Disciplining qualitative research. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 19, 769-782.

De Volkskrant (2014). *Schippers niet naar Paralympics Sotsji*. Achterhaald via volkskrant.nl op 10 juni 2014.

Edwards, A. & Skinner, J. (2009). *Qualitative research in sport management*. Amsterdam: Elsevier.

Elling, A. en Claringbould, I. (2004). In- en uitsluitingsmechanismen in de sport: “wie kan, mag en wil er (niet) bijhoren?” In: Kunnen, R. (Ed) *Sport in beweging. Transformatie, betekenis en kwaliteit* (pp. 45-60), 's Hertogenbosch: W.J.H. Mulier instituut.

Elling, A., Knop, P de., Knoppers, A. (2001). The social integrative meaning of sport: a critical and comparative analysis of policy and practice in the Netherlands. *Sociology of Sport Journal*, 18, 414-434.

Emirbayer, M., & Johnson, V. (2008). Bourdieu and organizational analysis. *Theory and Society*, 37, 1-44.

Fairhurst, G.T. & Putnam, L. (2004). Organizations as discursive constructions. *Communication Theory*, 14(1), 5-26.

- Fernández-Balboa, J-M en Muros, B. (2006). The hegemonic triumvirate—ideologies, discourses, and habitus in sport and physical education: Implications and suggestions. *Quest*, 58(2), 197-221.
- Fitzgerald, H. (2012). Paralympic athletes and “knowing disability”. *International Journal of Disability, Development and Education*, 59, 243-259.
- Grue, J. (2011). Discourse analysis and disability: Some topics and issues. *Discourse & Society*, 22(5), 532-546.
- Heijden, A. von, Dool, R. van den, Lindert van, C. van en Breedveld, K. (2013). *(On)beperkt sportief. Monitorsportdeelname van mensen met een handicap 2013*. W.J.H. Mulier Instituut/Arko Sports Media, Den Bosch/Nieuwegein.
- Hilvoorde, I. van, & Landeweerd, L. (2010). Enhancing disabilities: Transhumanism under the veil of inclusion? *Disability and Rehabilitation*, 32, 2222-2227.
- Howe, P. D. (2007). Integration of Paralympic athletes into Athletics Canada. *International Journal of Canadian Studies/Revue internationale d'études canadiennes*, 35, 133-150.
- International Paralympic Committee (IPC). (2010). *International Paralympic Committee Strategic Plan 2011-2014*. Achterhaald via ipc.nl op 10 juni 2014.
- International Paralympic Committee (IPC). (2014). *Strategic Review of the IPC Paralympic Games and Paralympic Winter Games*. Achterhaald via ipc.nl op 19 juni 2014.
- International Paralympic Committee (IPC). (2014). *IPC Historical Results Database*. Achterhaald via paralympic.org op 10 juni 2014.
- Janssens, J., & van den Heuvel, M. (2006). *OI: Evaluatie beleid 2001-2006*. W.J.H. Mulier Instituut: Den Bosch.
- Jones, C., & Howe, P. D. (2005). The conceptual boundaries of sport for the disabled: Classification and athletic performance. *Journal of the Philosophy of Sport*, 32, 133-146.

Kitchin P.J. & David Howe, P. D. (2013). How can the social theory of Pierre Bourdieu assist sport management research? *Sport Management Review*, 16, 123-134.

Kooiker, S.E. (2006). *Jeugd met beperkingen. Rapportage gehandicapten 2006*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Legg, D. & Steadward, R. (2011). The Paralympic Games and 60 years of change (1948-2008): Unification and restructuring from a disability and medical model to sport-based competition. *Sports in Society*, 14(9), 1099-1115.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2005). *Tijd voor sport - Bewegen, Meedoen, Presteren*. Achterhaald via rijksoverheid.nl op 2 december 2013.

Nixon, H.L. II (2007). Constructing diverse sports opportunities for people with disabilities. *Journal of Sport & Social Issues*, 31(4), 417-433.

NOC*NSF (2012). *Sport inspireert! Sportagenda 2016*. Nieuwegein: Arko Sports MediaB.V.

Notté, R., Kalmthout, J van., Lindert, C van. (2011). *Monitor integratie van gehandicapten sport binnen reguliere sportbonden. Onderzoek naar de ervaringen van sportbonden bij de integratie van de sport voor mensen met een handicap*, 's Hertogenbosch: W.J.H. Mulier instituut.

Peers, D. (2012). Patients, athletes, freaks. Paralympism and the reproduction of disability. *Journal of Sport and Social Issues*, 36, 295-316.

Purdue, D.E.J. (2013). An (in)convenient truce? Paralympic stakeholders' reflections on the Olympic-Paralympic relationship. *Journal of Sport and Social Issues*, 20(10), 1-19.

Purdue, D.E.J. & Howe, P.D. (2013) Who's in and who is out? Legitimate bodies within the Paralympic Games. *Sociology of Sport Journal*, 30, 24-40.

Silva, C. F., & Howe, P.D. (2012). The (in)validity of supercrip representation of paralympian athletes. *Journal of Sport and Social Issues*, 36, 174-194.

Taket, A. (2009). *Theorising social exclusion*. London: Routledge.

Tatli, A. (2011). A multi-layered exploration of the diversity management field: Diversity discourses, practices and practitioners in the UK. *British Journal of Management*, 22, 238-253.

Voestermans, P. & Verheggen, T. (2007). *Cultuur & lichaam. Een cultuurpsychologisch perspectief op patronen in gedrag*. Oxford/UK: Blackwell Publishing.

Waardenburg, M. (2011). Autonome organisaties? Sportaanbieders, nationaal sportbeleid en het Olympische Plan 2028. In: Boessenkool, J., J. Lucassen, M. Waardenburg en F. Kemper. *Sportaanbieders: tussen tradities en ambities* (pp. 151-164). Nieuwegein: Arko Sports Media.

Wickman, K. (2007). "I do not compete in disability": How wheelchair athletes challenge the discourse of able-ism through action and resistance. *European Journal for Sport and Society*, 4(2), 151-167.

Bijlage 1: Topiclijst

Topiclijst

Datum:

Respondent:

Leeftijd:

Sportvereniging:

Introductie

- Voorstellen interviewer: NOC*NSF, student USBO
- Korte toelichting onderzoek: ervaringen van sporters met een beperking, ouders, trainers, bestuurders van de sportvereniging zijn belangrijk om te weten te komen hoe het sporten precies tot stand is gekomen, onderzoek naar positieve en negatieve verhalen.
- Toelichting interview: anoniem, bestaan geen foute antwoorden, aanvullen mag, neem denktijd voor antwoorden.

Sport en achtergrondinformatie

- Hoe lang sport je al?/ Welke sporten allemaal gedaan?
- Wat betekent sport voor je?
- Waarom atletiek?
- Hoe terecht gekomen bij deze sportvereniging?

Sfeer vereniging

- Hoe ervaren je sporten in deze vereniging?
- Wat is er allemaal positief?
- Wat is er allemaal negatief?
- Wat maakt het sporten bij deze vereniging zo uniek of goed?

Toetreding LB-groep op Vereniging Y

- Hoe is het (aangepaste) sportaanbod ontstaan?
- Hoe verliep dat destijds? (sporters met een beperking in de vereniging)
- Bij wie lag het initiatief?
- Hoe verliep het proces stap voor stap?
- Blij met het resultaat?
- Wat kan beter?
- Nare dingen, of verliep alles soepel?
- Wat als...?

Inrichting LB-groep

- Wordt er op dezelfde tijden gesport als andere 'reguliere' groepen? Waarom wel/niet?
- Wat voor soort mensen (denk aan ouders, trainers, begeleiders) zijn betrokken bij het team? (waarom?)
- Wat is er precies aangepast?
- Waar wordt dan rekening mee gehouden?
- Hoe wordt omgegaan met eventuele vragen of opmerkingen van leden of vrijwilligers over de doelgroep?
- Is er een aanspreekpunt voor vragen over het aangepaste sportaanbod?
- Wat als... er nieuw lid komt

Community

- Wat maakt trainen hier zo leuk?

- Hoe is de sfeer? (open sfeer, beschermend, gezellig)
- Is er sprake van een 'community'? Waarom wel/niet?
- Welkom gevoel? Hoe wordt dat gevoel gecreëerd?
- Positieve of negatieve reacties?
- Hoe is het contact in de groep?
- Wat als... er nieuw lid komt/als er iemand gediscrimineerd wordt

Beperking en zonder beperking

- Vindt er uitwisseling plaats tussen verschillende clubs? Zo ja, op welke manier?
- Worden de sporters 'serieus' genomen door andere leden?
- Waar en hoe vindt ontmoeting plaats tussen verschillende groepen op de club? (veld, kleedkamer, kantine)
- Contact met andere sporters uit andere groepen?
- Hoe wordt er met elkaar omgegaan?
- Hoe is het contact met de rest van de vereniging?
- Op welke manier onderscheidt jullie groep zich?
- Hoe ervaar je dat?
- Wat als... hoe omschrijf je het sportlichaam/sporters met en zonder beperking samen sporten/er onderscheidt gemaakt wordt tussen mensen zonder en met beperking

Bestuur en draagvlak

- Wat vindt het bestuur van sporten met een beperking?
- Is er draagvlak vanuit de vereniging (hoe uit zich dat?)
- Wat als... de trainers zeggen we stoppen met de LB-groep?

Afsluitende vraag:

Hoe ziet de ideale sportvereniging er uit voor mensen met en zonder een beperking?